MAAKU
Yá́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Baona lá mɛ̀n síiɔ̃ɔ guu, Maaku pɔ́ mɛ́ geseũ mɛ́ a kɛ̃a dɔ̀aa a kĩ̀niɔnɛ.

Sɛa za a dɔ̀ɔ sɛ̃́iawa à Yesu dɛa Lua Nɛ́ ũ ɔ̀lɔwɛ̃ɛ (1.1). Wì bílikɛ tɔ́piwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà zĩ̀pi mɔ̀, sema wà gbãakpaaàzi wà aà kpɛla. A yã́i Zãa Da'ilɛna mɔ̀, kɛ́ gbɛ̃́ɔ sɔu e àɔ maà. (1.2-8) Zãapi mɛ́ Yesu dà'ilɛ kɛ̀ (1.9-11).

Yesu yɔ̃a gbáau gbɛa (1.12-13), ɔ̃ à ɔkpà a zĩ̀wa. Maaku ì̀ɔ iko pɔ́ Yesu vĩ̀ ɔlɔwɛ̃ɛ mɔ̀ɔmɔɔ, aà yãdaa bílaɛ ń aà gyãeɔ gbã́gbãao ń aà gbɛ̃́ɔ sísia aa mɔ tɛazio (1.14-8.30).

Aà lápi midɛkĩ̀i ɔ̀wɛ̃ɛ lá Yesu mipɛ̀ Yelusalɛũwa gu pɔ́ a taasikɛu, wi aà dɛ, i gbasa bɔ gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikɛa ń a gaao ń a bɔa gauo yã'ɔ̀ a ì̀waɔnɛ gɛ̃n àaɔ̃, kási aali a gbadɔ̃o. A̋ a dɛa Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ ũ yã'ɔ̀nɛ́ a gɛ̃na lɛ́ vĩ̀o, ń beeo aà kua asii gi ulɛanɛ́ɛ.

Kɛ́ à gɛ̃̀ Yelusalɛũ, wà gbãakpàaàzi, ãma a gbɛa à laatanaɔ yà Lua ua ń flão, ɔ̃ à zɔadɔ̀ Isaili lousisin dɔaanaɔwa. Zĩ̀beezĩ̀ à zɛ'è à yá́ gbɛzã dà a ibɛɛɔnɛ ń bílao ń a ì̀waɔ (11-13).

Lɛɛ 14 e 15 guu Maaku lɛ́ gɔɔ pla pɔ́ gɔ̃̀ Yesuɛ aà ãsɔ̃a gbɛzã guu yã'o. A guu à pɔ́ gbɛzã blèu ń a ì̀waɔ, kɛ́ à pɛ̃ɛ ń vɛ̃ɛo kpaalɛ̀nɛ́, a gbɛa ɔ̃ à wabikɛ̀ Gɛsɛmani swaluu ado, ɔ̃ wà aà kũ̀, wà yãdàaàla, wà aà pàliwa, wà aà vĩ̀ gbɛ̀'ɛu. A gɔɔ àaɔ̃de zĩ̀ kɛ́ nɔɛɔ gɛ̀

aà mia kɩ̃i, aa e a da giiɛ, ɔ̃ aa mà wa òné wà mɛ̀ à
bɔ̀ gau a ku bɛ̃́ɛ (16.1-18), ɔ̃ aa bɔ̀lɛ ń pɔnao.

Baona lá pɔ́ Maaku kɛ̃̀, tó ń a kyokɛ̀ ń làa, dɔ̃ lá
sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ dɔ̃̀wa, kɛ́ Yesu Nazalɛtiá Lua Nɛ́ɛ sɩ̃ana.

Zãa Da'ilɛna waasokɛa
(Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zãa 1.19-28)

1 Lua Nɛ́ Yesu Kilisi baon kɛ: 2 A dàalɛ lá a ku
ãnabi Isaia lá guuwaɛ à mɛ̀:

Má a zɩ̃na zɩ̃ aà dɔaanɛ,
i zɛkɛkɛnɛ.*

3 Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau à mɛ̀:

A zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.†

4 Beewa ɔ̃ Zãa Da'ilɛna kuò gbáau, àlɛ waasokɛ, a
ò gbɛ̃́ɔnɛ aa nɔ̀sɛlilɛ aa da'ilɛkɛ, Lua i ń duuna kɛ́má.
5 Yude bùsudeɔ ń Yelusalɛũdeɔ gɛ̀ aà kɩ̃́i ḿpii, aa ń
duunaɔ ò gupuau, ɔ̃ à ń da'ilɛkɛ̀ Yuudɛ̃i.‡ 6 Zãapi ɩ̀ɔ
ula pɔ́ wa tà̃ ń yiongo kɑ̃́o daa, à báa sãntilii dɔ̀ a
pi.§ Kwa ń zɔ́'io mɛ́ aà pɔblea ũ. 7 A waasokɛ̀ à mɛ̀:
Gbɛ̃e a mɔ ma gbɛa, aà iko dɛmala. Mi ka mà kúlɛ
mà aà sabala bɔbɔɛ̀o. 8 Mi á da'ilɛkɛ ń íoɛ. Gbɛ̃́pi sɔ̃,
ɔ̃mɛ a á da'ilɛkɛ ń Lua Nisɩ̃nao.

9 Gɔɔ bee Yesu bɔ̀ Nazalɛti, Galile bùsuu, à mɔ̀, ɔ̃
Zãa aà da'ilɛkɛ̀ Yuudɛ̃i. 10 Kɛ́ Yesu bùa gɔ̃̀ɔ, a è luabɛ
lɛ́ kɛ̃aa, Lua Nisɩ̃na lɛ́ su lán felenawa, à dɩ̀ɛ. 11 Ɔ à
yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Ma Nɛ́n n ũ, má yenzi, ma
pɔ kɛ̀ma na.*

* **1:2** Mal 3.1 † **1:3** Isa 40.3 ‡ **1:5** Yuudɛ̃á swaɛ § **1:6** 2Kia
1.8 * **1:11** Soũ 2.7, Isa 42.1

12 Zĩbeezĩ Nisĩnapi nàɛwà à gɛ̀ gbáau, 13 ɔ̃ a ku we
ń sɛ̃̀anɔbɔɔ e gɔɔ bla, Setãu lɛ́ aà yɔ̃. Ɔ malaikaɔ mɔ̀
dɔ̀aàlɛ.

Yesu a ĩwa sɛ̃́iaɔ sĩsia
(Mat 4.18-22, Luk 5.1-11)

14 Zãa kũa gbɛa ɔ̃ Yesu tà Galile, àlɛ baona pɔ́ a
mà Lua kĩ́i waasokpa 15 à mɛ̀: A gɔɔ kà, kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́i kà kãi. Ã nɔ̀sɛlilɛ, ĩ baonapi sí.
16 Kɛ́ Yesu lɛ́ dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛnaɔ è, Simɔɔ
ń a dãuna Ãndeleeo, aalɛ táalu zu ísidapi guu. 17 Ɔ
Yesu ònɛ́: Ã mɔ tɛmazi, mí á kɛ gbɛ̃wɛɛlɛnaɔ ũ.
18 Wegɔ̃ɔ aa ń táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi. 19 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ
yɔɔ, à Zebedee nɛ́ɔ è, Zaaki ń a dãuna Zãao. Aa ku
gó'ilɛna guu, aalɛ ń táaluɔ kɛkɛ. 20 Ã ń sisi gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ aa ń
mae Zebedee ń zĩkɛnaɔ tò gó guu we, aa bɔ̀ tɛaàzi.

Yesu kua Kapɛnaũ
(Mat 8.14-17, Luk 4.31-44)

21 Aa kà Kapɛnaũ. Kɛ́ kã́mabogɔɔzĩ kà, Yesu
gɛ̀ lousisikpɛu, àlɛ yãdadanɛ́. 22 Aà yãdaanɛ́ bɔ̀
gbɛ̃́ɔ saɛ, asa ĩ danɛ́ ń ikooɛ, ĩli kɛ lán Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔwao.
23 Zĩbeezĩ gɔ̃ɛ tã́adee ku kpɛ́pi guu. Aà tã́a mɔ̀, a
pũ̀na à mɛ̀: 24 Bɔ́ wá vĩ ń kɔ̃oi Yesu Nazalɛti? N mɔ
wá kaalɛi yã̀? Má dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ a ũ. Lua gbɛ̃́ pɔ́
a kua adoan n ũ. 25 Ɔ Yesu gĩ tã́apiɛ à mɛ̀: Nílɛ! Go
gbɛ̃́piwa. 26 Ɔ tã́api aà zĩ̀azĩa, à wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gòwà.
27 Bíli gbɛ̃́pii kũ̀, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔtaa bui yã́n
wei? Yã́ dafu daanɛ́ yã̀? Ĩ danɛ́ ń ikooɛ. Baa tã́aɔ, tó
à yãdĩlɛnɛ́, aaĩ aà yãmaɛ. 28 Ɔ kã́ndo Yesu tɔ́ lĩ Galile
bùsua píi.

29 Ké Yesu bɔ̀ lousisikpɛu, ɔ̃ à tà Simɔɔ ń Andeleeo
bɛ gɔ̃̀ɔ ń Zaakio ń Zãao. 30 Simɔɔ nada lɛ́ sionakɛ
wúlɛa, ɔ̃ wà aà yã'ò Yesuɛ gɔ̃̀ɔ. 31 A gɛ̀ aà kĩ́i, à aà
kũ̀ a ɔwa à aà fɛ̀lɛ. Ɔ aà sionapi wèewà, ɔ̃ à blɛkɛ̀nɛ́.
32 Kɛ́ oosi kɛ̀, ĩatɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, wà mɔ̀ɛ̀ ń gyãeɔ
ń tã́adeɔ píi. 33 Wɛ̃́lɛdeɔ kã̀aa aà kpɛ́ kpɛɛlɛ píi.
34 A gbɛ̃́ɔ gbã̀gbã dasi ń ń gyã bui píio, à tã́aɔ gò
dasidasi. Ili tã́aɔ gba zɛ́ aa yã'òo, asa aa dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́
a dɛ a ũ.
35 Gufɛ̃nɛ káaukaau Yesu fɛ̀lɛ bɔ̀ gɛ̀ sɛ̃u gusaɛna,
àlɛ wabikɛ we. 36 Ɔ Simɔɔ ń a gbɛ̃́ɔ pɛ̀lɛaàzi. 37 Kɛ́
aa bɔ̀wà, aa ɔ̀ɛ̀: Gbɛ̃́pii lɛ́ n gbɛa. 38 Ɔ a ɔ̀nɛ́: Wà gɛ́
gupãlei, wɛ̃́lɛ pɔ́ kú wá saɛɔ guu, mí waasokɛ we lɔ,
asa a yã́i ma mɔi. 39 Màa ĩ̀ɔ bɛbɛ Galile bùsu gupiiu,
ĩ̀ɔ waasokɛ an lousisikpɛɔ guu, ĩ̀ɔ tã́agonɛ́.
40 Ɔ kusudee mɔ̀ aà kĩ́i, à kùlɛ à wabikɛ̀wà à mɛ̀:
Tó ń yei, ńyɔ̃ to mà gɔ̃ sãasai. 41 A kɛ̀ Yesuɛ wɛ̃naũ,
ɔ̃ à ɔbɔ à nàwà à mɛ̀: Má yei, gɔ̃ sãasai. 42 Wegɔ̃ɔ aà
kusu làa, à gɔ̃̀ sãasai. 43 Ɔ Yesu aà gbàɛ gɔ̃̀ɔ, à gĩ̀ɛ̀ à
mɛ̀: 44 Nsu o gbɛ̃e mao. Gɛ ǹ nzĩa ɔlɔ sa'onaɛ, ní sa
pɔ́ Mɔizi dĩ̀lɛ o n gɔ̃a sãasai seela ũ gbɛ̃́ɔnɛ.† 45 Kɛ́ à
bɔ̀, à gɛ̀ lɛ́ yã́pi o'onɛ́. Yã́pi fã̀aa, ɔ̃ Yesu lí fɔ̃ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu
gupuau lɔo. Iɔ ku sɛ̃u gusaɛnaɛ, ɔ̃ wĩ̀ɔ bɔ gupiiu wàɔ
mɔ aà kĩ́i.

2

Gbɛ̃kaaũa gbã́gbãa (Mat 9.1-8, Luk 5.17-26)

† **1:44** Lev 14.1-2

1 Gɔɔpla gbɛa Yesu ɛ̀a tà Kapɛnaũ. Kɛ́ wa mà a
ku bɛ, 2 ɔ̃ wà kɑ̃̀aaaàzi dasidasi, gɛ̃kɩ̃i kú lɔo baa
kpɛɛlɛ, àlɛ Lua yã'onɛ́. 3 Ɔ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃kaaũao,
gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɔ mɛ́ aa aà sɛa. 4 Lá aai e sɔ̃̀ò Yesuzio dasi
yɑ̃́i, ɔ̃ aa dɛ̀dɛò musu, aa kpɛ́ fɔ̃̀ gu pɔ́ Yesu kúu, ɔ̃
aa gbɛ̃kaaũapi pɩ̃la wúlɛa mákɛlɛ guu. 5 Kɛ́ Yesu
è aalɛ a náaikɛ, a ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, n
duuna kɛ̃̀ma. 6 Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ zɔ̃lɛa we, aalɛ
o ń nɔ̀sɛ guu: 7 Bɔ́yãi gbɛ̃́pi lɛ́ oi mà̀ai? Alɛ dɔ́ɛ ń
Luaoɛ! Démɛ a fɔ̃ duunakɛ̃mái, mɛ́ i kɛ Lua ado
bàasio?* 8 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ a nɔ̀sɛ guu làasoo pɔ́ aalɛ
kɛ, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ làasoo bee taa kɛ á nɔ̀sɛ
guui? 9 Tó má ò gbɛ̃kaaũapiɛ aà duuna kɛ̃̀wà, ge
tó má òɛ̀ aà fɛlɛ a mákɛlɛ sɛ táa'o, a kpele mɛ́ àai?
10 Má ò mà̀a kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃nazɩ̃n Nɛ́ duunakɛ̃ama iko
vɩ̃ tɔɔlɛ laɛ. Ɔ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀: 11 Málɛ onɛ, fɛlɛ
ǹ n mákɛlɛ sɛ ta bɛ. 12 Ɔ à fɛ̀lɛ gɔ̃̀ɔ, à a mákɛlɛpi sɛ̀
bɔ̀ò gbɛ̃́pii wáa. Yɑ̃́pi bɔ ń saɛ, ɔ̃ aa Lua tɔbɔ̀ aa mɛ̀:
Wi yɑ̃́ɛ taa e yãao.

Yesu Levii sisia
(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

13 Yesu ɛ̀a bɔ gɛ̀ ísidalɛ. Wàlɛ mɔ́ aà kɩ̃́i dasidasi, ɔ̃
àlɛ yãdanɛ́. 14 Gɔɔ pɔ́ àlɛ gɛ̃, à Alafe nɛ́ Levii è zɔ̃lɛa
a ɔsikpɛu, ɔ̃ a òɛ̀: Mɔ tɛmazi. Ɔ à fɛ̀lɛ tɛ̀aàzi.
15 Zɩ̃ewa kɛ́ Yesu lɛ́ pɔble aà bɛ, ɔsinaɔ ń du-
unkɛnaɔ lɛ́ pɔbleaànɔ dasidasi ń aà ɩ̃waɔ sãnu. Asa
gbɛ̃́ bee taaɔ tɛaàzi dasiɛ. 16 Falisi pɔ́ aaɩ̃ Mɔizi ikoyã
danɛ́ɔ ku we. Kɛ́ aa è Yesu lɛ́ pɔble sãnu ń ɔsinaɔ
ń duunkɛnaɔ, ɔ̃ aa aà ɩ̃waɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ɩ̃ pɔble
sãnu ń ɔsinaɔ ń duunkɛnaɔi? 17 Kɛ́ Yesu yɑ̃́pi mà, a

* **2:7** Isa 43.25

ònɛ́: Gbɛ̃́ gbãa bàa kú ń lòotoooo, sema gyãe. Mi
mɔ gbɛ̃maaɔ sísiio, sema duunkɛnaɔ.
18 Zãa Da'ilɛna ȉwaɔ ń Falisiɔ lɛ́ lɛye, ɔ̃ wà mɔ̀ Yesu
là wà mɛ̀: Zãa ȉwaɔ ń Falisiɔ ȉwaɔ aaȉ lɛye, mɛ́ n
ȉwaɔ lí ye sɔ̃o bɛ? 19 Ɔ Yesu ònɛ́: Nɔsɛna gbɛ̃́ɔ lɛye gɔɔ
pɔ́ a kúńnɔ nɔsɛ guue? Aawo! Gɔɔ pɔ́ nɔsɛna kúńnɔ,
aa lɛyeo. 20 A gɔɔ a mɔ kɛ́ wa nɔsɛna bɔ ń guu. Gɔɔ
bee ɔ̃ aa lɛye sa. 21 A mɛ̀ lɔ: Wȉli pɔ́lɛ dafu di ula zi
guuo. Tó wa kɛ̀ màa, a dafu a sɔ̃ɔuɛ, aai kɔ̃ gá, ula
zi fɔ̃a i kɑ̃́fȉ. 22 A mɛ̀ lɔ: Wȉli vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi
guuo. Tó wa kɛ̀ màa, vɛ̃ɛ a a pũnaɛ, vɛ̃ɛ ń tùupio i
ɔ̃̏ɔkpa píi. Wȉ vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu dafu guuɛ.

Kɑ̃́mabogɔɔzȉ
(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

23 Kɑ̃́mabogɔɔzȉ Yesu lɛ́ pã blɛ bua. Lá àlɛ gɛ́, aà
ȉwaɔ lɛ́ pɔ́wɛna wolo aalɛ só.† 24 Ɔ Falisiɔ ò Yesuɛ
aa mɛ̀: Gwa! Aalɛ yɑ̃́ pɔ́ wȉli kɛ kɑ̃́mabogɔɔzȉo kɛ
sɔ̃ bɛ?‡ 25 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: Lá Davidi kɛ̀ gɔɔ pɔ́
aàpi ń a gbɛ̃́ɔ aalɛ taasikɛ, nɔana lɛ́ ń dɛ, i a kyokɛ
á èo lé? 26 A gɛ̃̀ Lua ua sa'onkia Abiataa gɔɔ, ɔ̃ à
pɛ̃ɛ pɔ́ wa kàlɛ Luaɛ sò, ɔ̃ a kpà a gbɛ̃́ɔwa.§ Sa'onaɔ
bàasio gbɛ̃e lí pɛ̃ɛpi so sɔ̃o.* 27 Yesu ɛ̀a ònɛ́ lɔ à
mɛ̀: Lua kɑ̃́mabogɔɔ dȉlɛ gbɛ̃nazȉna aafia yɑ̃́iɛ. I
kɛ kɑ̃́mabogɔɔ yɑ̃́i ɔ̃ à gbɛ̃nazȉna kɛ̀io. 28 Ayãmɛto
Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ iko vȉ kɑ̃́mabogɔɔwa sɔ̃.

3

1 Yesu ɛ̀a gɛ̀ lousisikpɛu. Gbɛ̃e ku we, aà ɔ do
imia. 2 Falisiɔ lɛ́ Yesu tàasika, tó a su à aà gbɑ̃́gbã

† **2:23** Iko 23.25 ‡ **2:24** Bɔa 34.21 § **2:26** 1Sam 21.1-6 * **2:26**
Lev 24.9

kɑ̃́mabogɔɔzı̃̀, wi e yɑ̃daaàla. 3 Ɔ Yesu ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ
imiapiɛ à mɛ̀: Fɛlɛ mɔ zɛ zɑ̃ guu la. 4 Ɔ à ń lá à mɛ̀:
Kɑ̃́mabogɔɔzı̃̀ a zɛvı̃̀ wà yɑ̃maakɛa, ge vɑ̃iɛ? Wı̃̀ gbɛ̃́
misi yɑ̃̀, ge wı̃̀ dɛɛ? Ɔ aai yɑ̃e oo. 5 Yesu wɛpɑ̃̀ńla
à ń gwá ń pɔfɛ̃o, asa aà pɔ yà an nɔ̀sɛsai yɑ̃́iɛ. Ɔ a
ò gɔ̃ɛpiɛ à mɛ̀: Ǹ n ɔpi poo. Kɛ́ a pòo, ɔ̃ aà ɔpi sù a
gbɛu. 6 Ɔ Falisiɔ ń kí Elodi kpala zɛnkpɛdeɔ bɔ̀lɛ gɛ̀
lɛkpaaı̃̀i Yesuzi gɔ̃̀ɔ, lá aa kɛ aa aà dɛ.

Yesu zı̃̀na gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ dilɛa
(Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

7 Yesu ń a ı̃̀waɔ ńzı̃̀a gànɛ́ we, aa gɛ̀ ísidalɛ. Ɔ bíla
bɔ̀ Galile aa tɛ̀aàzi. Aa bɔ̀ Yude lɔ 8 ń Yelusalɛũo
ń Ɛdɔũ bùsuo ń Yuudɛ̃ baaleo ń Tiio ń Sidɔ̃o, aa
mɔ̀ aà kɑ̃́i dasidasi, kɛ́ aa yɑ̃́ pɔ́ àlɛ kɛɔ bao mà yɑ̃́i.
9 Bílapi yɑ̃́i Yesu ò a ı̃̀waɔnɛ aa gó'ilɛna sɔukɛɛ, kɛ́
wasu naɛwao yɑ̃́i. 10 Asa Yesu ı̃̀ɔ gbɛ̃́ɔ gbɑ̃gbɑ̃ dasiɛ,
ɔ̃ gyɑ̃eɔ lɛ́ naɛwà dasi kɛ́ aa e ɔkɑ̃wà. 11 Tɑ̃́adeɔ sɔ̃,
tó aa aà wɛpà, aaı̃̀ mɔ wúlɛ aà aɛɛ, aaı̃̀ wiilɛ aa mɛ:
Lua Nɛ́n n ũ. 12 Ɔ Yesu ı̃̀ gínɛ́ aa o gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ a ũ.

13 Kɛ́ Yesu dɛ̀dɛ sı̃̀sı̃̀wa, à gbɛ̃́ pɔ́ a yeiɔ sı̃̀si, ɔ̃ aa
mɔ̀ aà kɑ̃́i. 14 Ɔ à gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ dı̃̀lɛ aaɔ kuanɔ, kɛ́
àɔ ń zı̃̀ waasokɛi 15 mɛ́ aaɔ tɑ̃́agoamá iko vı̃̀. A
tɔkpànɛ́ zı̃̀naɔ. 16 An tɔ́n kɛ: Simɔɔ (Yesu tɔkpàɛ̀
Piɛɛ), 17 Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń a dɑ̃una Zɑ̃ao (Yesu
tɔkpànɛ́ Bɔanɛɛgɛ, bee mɛ̀ loupũnaadeɔ), 18 bee
gbɛa Andelee, Filipi, Batelemii, Matiee, Tomaa,
Alafe nɛ́ Zaaki, Tade, Simɔɔ Gínzı̃̀ao 19 ń Yudasi
Isaliɔti pɔ́ bɔ̀ aà kpɛo. Ɔ Yesu ɛ̀a tà bɛ.

Tɑ̃́agoa
(Mat 12.22-32, Luk 11.14-23)

[20] Bíla ɛ̀a kã̀aa lɔ, ɔ̃ Yesu ń a ȉwaɔ aai zɛ'e baa aa
pɔblèo. [21] Kɛ́ aà daɛɔ yã́pi mà, aa dà aà gbɛsizɛu,
asa wàlɛ mɛ ȉ́ana kàwàɛ.
[22] Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀ Yelusalɛũ aa mɔ̀ɔ
mɛ̀: Tã́aɔ kí Beezebu mɛ́ diɛ̀, ȉ tã́agonɛ́ ń aà tɔ́oɛ.
[23] Ɔ Yesu ń laai sȉsi à yãtaa ònɛ́ à mɛ̀: Setãu a we
azȉa gbɛ̃́ɔ goé? [24] Tó kpaladeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o aa kɛ̃̀aa
lɛɛ pla, kpalapi a gɛ̃gɛ̃e? [25] Tó uadeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o
aa kɛ̃̀aa lɛɛ pla, uapi a gɛ̃gɛ̃e? [26] Tó Setãu íbɛlɛsɛ̀ ń
azȉa gbɛ̃́ɔ aa kɛ̃̀aakɔ̃wa, a gɛ̃gɛ̃o, a midɛɛ. [27] Gbɛ̃e a
fɔ̃ gɛ̃ gɔ̃sa gbãa kpɛ́u à taiinakaɛ̀o, sema à aà ye gȉa
bàasio, i gbasa a aà kpɛ́ yɔɛ.
[28] Sȉana málɛ oɛ́, Lua a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń tàaeɔ ń a tɔ́ bɛ̃̀ɛ
pɔ́ aaȉ siɔ píi, [29] ãma tó gbɛ̃́ aà Nisȉna tɔbɛ̃ɛsȉ, a aà
kɛ̃o, à duuna pɔ́ lí kɛ̃́máo kɛ̀ɛ. [30] Yesu bee ò kɛ́ aa mɛ̀
a tã́a vȉ yã́iɛ.

Yesu daɛɔ
(Mat 12.46-50, Luk 8.19-21)

[31] Kɛ́ aà da ń aà dãunaɔ kà, aa zɛ̀ kpɛɛlɛ, ɔ̃ aa aà
gbɛ̀a. [32] Wa kálɛa liaaaàzi dasidasi, ɔ̃ wa òɛ̀ wà mɛ̀:
Gwa! N da ń n dãunaɔ zɛ kpɛɛlɛ, aalɛ n gbɛa. [33] Ɔ à
mɛ̀: Deɔn ma da ń ma dãunaɔ ũi? [34] Ɔ à wɛpã̀ gbɛ̃́
pɔ́ kálɛa liaaaziɔla à mɛ̀: Ma da ń ma dãunaɔn kɛ.
[35] Luapɔeãkɛnaɔ mɛ́ ma dãuna ń ma dãeo ń ma dao
ũ.

4

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa
(Mat 13.1-23, Luk 8.4-15)

[1] Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdanɛ́ ísida saɛ. Wà kã̀aaaàzi dasi-
dasi, ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̀lɛ gó'ilɛnau ía, dasipi kálɛa ḿpii ísida

gɔ̃sɔ̃lɛ. 2 A̋ yãdàdanɛ́ ń yãlɛɛũanɛo dasi. Lá àlɛ
dadanɛ́ à mɛ̀: 3 A̋ swa̋kpa! Zɔ̃ɛe mɛ́ kú à bɔ̀ gɛ̀
pɔ́wɛnakɛɛlɛi. 4 Lá àlɛ kɛɛlɛ, ɔ̃ a keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu,
bãɔ mɔ blè. 5 A keeɔ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musu, gua pɔ́
tɔɔlɛ gèeleuo, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɔ̃̀ɔ, kɛ́ tɔɔlɛ gèele weo ya̋i.
6 Kɛ́ ȉatɛ̃ fɛ̀lɛ, ɔ̃ aa tɛkȕ aa giigàga, kɛ́ aa zȉ́na vȉo
ya̋i. 7 A keeɔ lɛ̀lɛ lɛ guu, ɔ̃ lɛ fɛ̀lɛ nàɛmá, aai nɛ'io.
8 A keeɔ sɔ̃ aa lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maa guu. Aa bɔ̀lɛ aa zɔ̃ɔkȕ
aa nɛ'ȉ. A keeɔ ka̋fiakɛ̀ baakwikwi, keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃,
keeɔ basɔobasɔo. 9 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vȉ aà ya̋pi
ma.
10 Kɛ́ Yesu gònɛ́ we, a ku ado, ɔ̃ aà zȉna gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ ń aà ȉwaɔ mɔ̀ ya̋piɔ mi gbɛ̀awà. 11 Ɔ a ònɛ́:
A̋ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i asii dɔ̃a zɛ́ vȉ, ãma mi ya̋pii o
gbɛ̃́ kȉniɔnɛ ń yãlɛɛũaoɛ,
12 kɛ́ aa wɛbiibii pɔe'esai
mɛ́ aa swa̋kpakpa yãmasai,
kɛ́ aasu zɛ ń Luao, i sùuukɛńnɔo ya̋i.*
13 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: A̋ ya̋pi dɔ̃oa? Kpelewa á
a kȉniɔ ma lɔi? 14 A̋ ma! Zɔ̃ɛpi Lua ya̋ ɔ̃ àlɛ kɛɛlɛ.
15 Gbɛ̃ɛɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ zɛ́ guuwaɛ, gu pɔ́
wà Lua ya̋ kɛ̀ɛlɛu. Tó aa mà, ɔ̃ Setãu ȉ mɔ Lua
ya̋ pɔ́ wa kɛ̀ɛlɛ ń guupi símá gɔ̃̀ɔ. 16 Gbɛ̃ɛɔ dɛ lán
pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musuwa. Tó aa Lua yãmà,
aaȉ sí ń pɔnao gɔ̃̀ɔ. 17 A̋ma lá aa zȉ́na vȉo, ɔ̃ aali kɛ
gɔɔplao. Tó wà ń wɛtȁ ge wà ȉadàmá Lua ya̋ ya̋i, aaȉ
fu gɔ̃̀ɔɛ. 18 Gbɛ̃ɛɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ lɛ guuwaɛ.
Aa Lua yãmà, 19 ãma aaȉ aafia kȁakɛ, àizɛɛ ȉ ń sɔ̃
ble mɛ́ aaȉ pɔ́ kȉniɔ niaka, ɔ̃ ya̋ beeɔ ȉ gupa Lua

* 4:12 Isa 6.9-10

yɑ̃́pizi, à gɔ̃ àisai. 20 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ
maawaɔwa. Aaȉ Lua yɑ̃ma, aaȉ sí, ɔ̃ aaȉ kɑ̃́ȉakɛ, an
keeɔ baakwikwi, keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃, keeɔ basɔobasɔo.

Yɑ̃lɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́io
(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)

21 Yesu ònɛ́: Wȉli filia na wà pɛ̃na kùlɛwào. Wȉli
dilɛ lii zíɛo. Bábana ɔ̃ wȉ diwào lò? 22 Pɔe ku ulɛa kɛ́
à gí bɔi gupuauo. Asiie ku kɛ́ wà gí maio. 23 Gbɛ̃́ pɔ́
nɔ̀sɛ vȉ, aà swɑ̃́kpa yɑ̃́pi ma.
24 A ònɛ́ lɔ: A laaidɔ yɑ̃́ pɔ́ álɛ mawa. Zaa pɔ́ á
dàunɛ́, bee Lua a dauɛ́ sɔ̃, i ɛa kɑ̃́ȉɛ́. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́
vȉ ɔ̃ Lua a ɛa kɑ̃́ȉɛ̀. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vȉo, baa a yɔɔna pɔ́ a
vȉ Lua a siwàɛ.
26 A mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́
gbɛ̃́ kɛ̀ɛlɛ buawaɛ. 27 Gwɑ̃asȉna ń fɑ̃anɛo àlɛ i'on nò,
a bɛ̃́ɛn nò, pɔ́wɛnapi ȉ bɔlɛ ȉ zɔ̃ɔkũ, gbɛ̃́pi líɔ dɔ̃ lá ȉ
kɛo. 28 Tɔɔlɛ mɛ́ ȉ to à nɛ'i ń azȉao. I kakpa gȉaɛ, a
gbɛa ȉ nɔsi, a gbɛa ɔ̃ ȉ pia. 29 Tó à mà, ɔ̃ wȉ kɛ̃́ ń kɔmao,
asa a kɛkɛgɔɔ mɛ́ kà we.†
30 A mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛa ni? Bɔ́ wa
lɛɛũòi? 31 Doe ku lán ɛfɔwa. A tɔ̃gɔɔ a wɛ́na kele dɛ
pɔ́wɛna pɔ́ kú dṹnia guuɔla píi. 32 Tó wa tɔ̃̀ sɔ̃, ȉ bɔlɛ
à zɔ̃ɔkũ dɛ dò buiɔla píi. I gɔ̃n gèeleɔ pápa, bɑ̃ɔ iɔ
kaka a láu.
33 Yesu Lua yɑ̃'ònɛ́ dasi ń yɑ̃lɛɛũa bee taaɔ lá aa fɔ̃
ma lɛ́u. 34 I yɑ̃'onɛ́ yɑ̃lɛɛũsaio. Tó à gɔ̃̀ ń a ȉwaɔ ńtɛ̃ɛ,
ɔ̃ ȉ yɑ̃́pii bɔɔlɛkɛnɛ́.

Yesu zàa'ȉana zɛa
(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

---

† **4:29** Yoɛ 4.12-13

35 Gɔɔ doũpi zí oosi Yesu ò a ìwaɔnɛ à mɛ̀: Wà bua
baale. 36 Lá Yesu kú gó guu, aa gɛ̃̀uaànɔ aa dàzɛu
màa, aa bíla tò we. Gó pãleɔ gɛ̀ńnɔ. 37 Ɔ zàa'ìan
gbãa fɛ̀lɛ. Ɪ lɛ́ gó zãampapa, àlɛ ká a guu e a ye
pai. 38 Yesu kú gò pɔ̀ɔkpɛ, àlɛ i'o, aà mi di mìbɔɔwa.
Ɔ aà ìwaɔ aà vù aa ɔ̀ɛ̀: Mɛtulu! Kɛ́ wálɛ gaga, àlɛ
kã̀adanlao lé? 39 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ gì íanaɛ, a ò íɛ à mɛ̀:
Nílɛ! Zùukɛ we! Ɔ íana kpàlɛ, gu kɛ̀ kílikili. 40 Ɔ à
ń lá à mɛ̀: Akɛa á sea vì màai? Asi álɛ ma náaikɛ
e tiaoa? 41 Ɔ aa gɔ̃̀ bíli guu, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Dén
gbɛ̃́pi ũ sai? Baa íana ń ío aaì aà yãmaɛ.

5

Tɔ́aɔ dia sàwaɔnɛ
(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)

1 Aa kà Gadala bùsuu ísida baale. 2 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó
guu gɔ̃̀ɔ, tɔ́adee bɔ̀ gɛvìkìi à mɔ̀ daiaàlɛ. 3 Iɔ ku gbɛ̀'ɛ
pɔ́ dɛ mia ũɔ guuɛ. Baa mɔdaona lí fɔ̃ aà kũ̀ lɔo. 4 Asa
wìɔ aà ye ń mɔdaonaɔ, wìɔ aà daliu mɔ̀ɔmɔɔɛ, ãma
ì mɔpiɔ kɛ̃́kɛ̃ɛ, ì lípiɔ gboogboo. Gbɛ̃e gbãa i ka à aà
zùukɛo. 5 Gwãasìna ń fãanɛo píi ìɔ bɛbɛ gɛvìkìi ń
sìsìpɔlɛɔɛ, ìɔ wiilɛ, ìɔ azìa lili ń gbɛo.
6 Kɛ́ à Yesu è kãaa, ɔ̃ à bàalɛ̀ mɔ̀ wùlɛ aà aɛ. 7-8 Ɔ
Yesu mɛ̀ tɔ́api gowà, ɔ̃ à wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Yesu, Lua
Musude Nɛ́, bɔ́mɛ wá daaai? Ma nanɛ Luazi, ńsu
ǹ ma wɛtão. 9 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai?
Ɔ a wèwà à mɛ̀: Ma tɔ́n Dasi, asa wá dasiɛ. 10 Ɔ
aa awakpà Yesuɛ maamaa aa mɛ̀ asu ń yá ń bɔ́lɛ
bùsupiuo.
11 Gɔɔ bee sàwakusan waiɔ ku we, aalɛ pɔble
sìsìpɔlɛu. 12 Ɔ tɔ́apiɔ wabikɛ̀ Yesuwa aa mɛ̀: Wá

gbaɛ sàwaɔ guu wà dinɛ́. 13 Yesu ń gbá zɛ́, ɔ̃ tɑ̃́apiɔ
gò gɔ̃ɛpiwa aa dì sàwapiɔnɛ. Ɔ sàwa wai pɔ́ kà
ɔ̀aa kwi taawapiɔ wì ń bao, aa pìla sòonawa aa sì
ísidau, ɔ̃ aa gàga we. 14 Ɔ an dɑ̃naɔ bàalɛ̀ gɛ̀ yɑ̃́pi
oinɛ́ wɛ̃́lɛu ń bualoũɔ. Ɔ wà bɔ̀lɛ gɛ̀ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀pi gwai.
15 Kɛ́ aa mɔ̀ Yesu kɩ̃́i, aa gɔ̃ɛ pɔ́ tɑ̃́a diɛ̀ dasi yɑ̃api è
zɔ̃lɛa we, a ula daa, aà ɩ̃́anapi wèewà, ɔ̃ vɩ̃a ń kṹ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́pi è ń wɛ́oɔ yɑ̃́ pɔ́ tɑ̃́adepi ń sàwaɔ lè dàu
aa sìunɛ́. 17 Ɔ wà wabikɛ̀ Yesuwa aà bɔnɛ́ ń bùsuu.
18 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ̃ gó'ilɛna guu, gɔ̃ɛpi wabikɛ̀wà à e
taaànɔ. 19 Yesu i weio, a ɗɛ̀: Ta n bɛ n gbɛ̃́ɔ kɩ̃́i, ní yɑ̃́
pɔ́ Dii kɛ̀nɛ onɛ́ píi ń lá à wɛ̃nadɔ̃̀nɛo. 20 Ɔ gɔ̃ɛpi tà,
àlɛ yɑ̃́ pɔ́ Yesu kɛ̀ɛ kpàwakɛ Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuu, ɔ̃
yɑ̃́pi kɛ̀ gbɛ̃́piiɛ dabuyɑ̃ ũ.

Zailu nɛ́ vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkɑ̃̀ Yesu ulawao (Mat 9.18-26, Luk 8.40-56)

21 Yesu ɛ̀a bùa ísidawa ń góo, ɔ̃ wà kɑ̃̀aaaàzi
dasidasi ísidalɛ. 22 Lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Zailu mɔ̀
we. Kɛ́ à Yesu è, à wùlɛ aà gbázì, 23 ɔ̃ à awakpàɛ̀
maamaa à mɛ̀: Ma nɛnɔɛna lɛ́ kɑ̃sɑ̃nakɛ. Mɔ ǹ
ɔnawà aà gbɑ̃́gbɑ̃, iɔ ku. 24 Ɔ Yesu dàaànɔ zɛ́u. Bíla
tɛaàzi, aalɛ naɛwà.
25 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̀ kuɛpla.
26 Ɛsɛdeɔ aà dà taasiu maamaa, à a ɔ̃a blè píi. I
aafia'eo, ì kɛkɛ àɔ ká'ilɛɛ. 27 Kɛ́ à Yesu bao mà, ɔ̃ à
bíla kɛ̃̀aa à sɔ̃̀aàzi aà kpɛ oi. Ɔ à ɔkɑ̃̀ aà ulawa, 28 asa
à mɛ̀: Baa aà ula, tó ma ɔkɑ̃̀wà, má gbɑ̃́gbɑ̃ɛ. 29 Ɔ
aà aubɔlɛapi zɛ̀ gɔ̃̀ɔ. A dɔ̃̀ a mɛ guu kɛ́ a gbɑ̃gbɑ̃ ń
a gyɑ̃pio. 30 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ azìawa kɛ́ gbɑ̃a bɔ̀agu,
ɔ̃ à lìli bíla guu à mɛ̀: Démɛ ɔkɑ̃̀ ma ulawai? 31 Ɔ

aȁ ȉwaɔ òɛ̀: N̏ è lá bíla lɛ́ naɛma, ɔ̃ ńlɛ mɛ démɛ
ɔkȁmaia? 32 Ɔ Yesu wɛpȁ bílaa kɛ́ à gbɛ̋ pɔ́ ya̋pi kɛ̀ e.
33 Nɔɛpi lɛ́ lualua ń vȉao, asa a dɔ̃ ya̋ pɔ́ kɛ̀ a mɛu, ɔ̃ à
mɔ̀ wȕlɛ aȁ gbázȉ, à a sȉana òɛ̀ píi. 34 Ɔ Yesu òɛ̀: Nɔɛ,
ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbãgbã. Ta bɛ aafia, n gyãpi
wèeman we.

35 Lá Yesu lɛ́ ya̋ bee o, wà bɔ̀ lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔpi
bɛ wà mɔ̀ wa òɛ̀: N nɛ́pi kɛ̀sai. N̏su tákpa mɛtuluzi
pão. 36 Ȁma Yesu i swa̋sɛ ń ya̋io. A ò gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ:
N̏su to n sɔ̃ vȉo, ma náaikɛ lé. 37 I wei gbɛ̃e gɛ́ zɛiɛo,
sema Piɛɛ ń Zaakio ń Zaaki dãuna Zãao. 38 Kɛ́ aa
kà gbɛ̃zɔ̃ɔpi bɛ, Yesu è aȁ bɛ lòo, wàlɛ ɔ́ɔlɔ, wàlɛ
búbuapɛ maamaa. 39 Kɛ́ à gɛ̏ kpɛ́u, à ń lá à mɛ̀:
Bɔ́yãi á kı̋i dɔ, álɛ ɔ́ɔlɔi? Nɛ́pi i gao, àlɛ i'oɛ. 40 Kɛ́ aalɛ
aȁ kɛ pɔ́ɔpɔɔ, ɔ̃ à ń yá ń bɔ́lɛ píi. Ɔ à nɛ́pi de ń aȁ dao
sɛ̀ ń gbɛ̋ pɔ́ aa mɔ̀ sãnuɔ, à gɛ̏ńnɔ gu pɔ́ nɛ́pi kuu. 41 Ɔ
à aȁ ɔ kȕ a òɛ̀: Talita kuũ! (Bee mɛ̀ nɛnɔɛna, má ònɛ
fɛlɛ.) 42 Wegɔ̃ɔ nɛ́pi fɛ̀lɛ táa'ò, asa aȁ wɛ̃ kà kuɛpla.
Ya̋pi ń kű gbãa maamaa. 43 Ɔ Yesu gȉnɛ́ fȉafȉa aasu
o gbɛ̃e mao. Ɔ à mɛ̀ wà pɔblea kpawà.

6

Nazalɛtideɔ Yesunaaikɛsai
(Mat 13.53-58, Luk 4.16-30)

1 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ gu pɔ́ à nɛblèu. Aȁ ȉwaɔ gɛ̀aȁnɔ.
2 Kɛ́ ka̋mabogɔɔzȉ kà, ɔ̃ àlɛ yãdanɛ́ lousisikpɛu. Gbɛ̋
dasi pɔ́ aa aȁ yãmȁɔ bílikɛ̀ aa mɛ̀: Mákȉi gbɛ̋pi ya̋piɔ
sɛ̀ui? Ɔnɔ kpele a è, ɔ̃ àlɛ dabudabu bee taaɔ kɛi?
3 Gbɛ̋piá li'ãna nolo? Maliama nɛ́ nolo? Zaaki ń
Yosɛfuo ń Yudao ń Simɔɔo vȉin weo lò? Aȁ dãeɔ
kúwanɔ kɛo lé? Ɔ bee tò aai aȁ náaikɛo. 4 Ɔ Yesu
ònɛ́: Ȁnabi líɔ bɛɛɛsaio, mɛ́ i kɛ aȁ bɛ wɛ̋lɛu ń aȁ

daɛɔ ń aà uadeɔ kɨ́io bàasio. 5 Yesu i e dabudabue
kɛ̀ weo, sema gyãe pɔ́ à ɔnàmá à ń gbãgbãeɔ bàasio.
6 Lá aai aà náaikɛo, an yɨ̃́ bɔ̀ aà saɛ maamaaɛ.

Yesu a ɨwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zɨa plapla (Mat 10.5-15, Luk 9.1-6)

Ɔ à gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, àlɛ yãdadanɛ́. 7 Ɔ à a gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ sɨ̀si à ń zɨ̃́ gbɛ̃ɔn plapla, à tɨ̃́agoa gbɛ̃́ɔwa
iko kpàmá. 8 A òńɛ́ aasu pɔe sɛ aa gɛòo, kɨ̃̀sũa
ge babalabɔɔ ge ɔsɔ̃gbɛna, sema gopana. 9 A mɛ̀
aa kyalekpa, ãma aasu ulada mɛ̀n plao. 10 A òńɛ́
lɔ: Gu pɔ́ a pilau, àɔ ku we e à gɛ bɔò wɛ̃́lɛpi guu.
11 Gu pɔ́ wi gbãakpauázio, mɛ́ wi á yãmao, tó álɛ
tá, à kɔɔlɛmá an toa ń Luao seela ũ. 12 Ɔ aa dàzɛu.
Aa nɔ̀sɛlilɛa kpàwakɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ, 13 aa tɨ̃́agònɛ́ dasi, aa
nísimàma gyãeɔwa dasi, aa ń gbãgbã.

Zãa Da'ilɛna gaa (Mat 14.1-12, Luk 9.7-9)

14 Kí Elodi yɨ̃́piɔ mà, asa Yesu tɔ́ lɨ̃guaɛ. Gbɛ̃eɔ
mɛ̀ Zãa Da'ilɛna mɛ́ bɔ̀ gau. Bee yɨ̃́i à gbãa'è,
àlɛ dabudabukɛ. 15 Gbɛ̃eɔ lɛ́ mɛ Ɛliaɛ, gbɛ̃eɔ lɛ́ mɛ
ãnabiɛ lán ãnabi yãaewa. 16 Kɛ́ Elodi mà à mɛ̀: Zãa
pɔ́ ma aà mi zɔ̃̀ mɛ́ vù.
17-18 A mɔ lè Elodi doũpi mɛ́ a dãuna Filipi nɔ
Elodia sɨ̀wà a sɛ̀ yãa. Kɛ́ Zãa ɨ̀ɔ oɛ̀ aà dãuna nɔ siawà
maao,* ɔ̃ Elodipi tò wà Zãa kɨ̃̀ wà mɔkàwà, wà aà
dàkpɛu Elodia yɨ̃́i. 19 Elodia sɔ̃ a Zãa kpɛ̃nɛ kũa, a
ye à aà dɛ, ãma i zɛ'eo, 20 asa Elodi dɔ̃̀ kɛ́ Zãaá Lua
gbɛ̃́ zálalaɛ, ɔ̃ ɨ̀ɔ vɨ̀akɛɛ̀, ɨ̀li tó wà ɨ̀adawào. Tó à gɛ̀ aà
yãmai, làasoo ɨ̀ gɛ̃aàguɛ. N beeo ɨ̀ɔ ye faaiboaaànɔi.

---

* **6:17-18** Lev 20.21

21 Elodia zɛ'è Elodi ia dikpɛgɔɔzi̋. Elodi gbãadeɔ
ń sosa gbɛ̃zɔ̃ɔ ń Galile gbɛ̋ gbiaɔ kȁaa pɔnablɛwa.
22 Ɔ Elodiapi nɛnɔɛ gɛ̏ ɔ̃wȁ. A kɛ̀ Elodiɛ na ń a nibɔɔ
píi, ɔ̃ kípi ò nɛ́piɛ: Pɔ́ pɔ́ ń yei ǹ a wabikɛa, má n
gba. 23 Ɔ à ɛ̀a òɛ̀: N ma iao pɔ́ pɔ́ ń a wabikɛ̀a píi, má
n gbaɛ, baa ma kpala guoɛ. 24 Ɔ nɛ́pi bɔ̀ gɛ̀ a da là
à mɛ̀: Bɔ́ má a wabikɛwài? Ɔ aà da òɛ̀, Zãa Da'ilɛna
miɛ. 25 Wegɔ̃ɔ à ɛ̀a sù ń wãao, a ò kíaɛ: Zãa Da'ilɛna
mi má ye ǹ ma gba pɛlɛntiu la tiatia.
26 Ɔ kí pɔ yà dúuduu, ɔ̃ i fɔ̃ gi̋ lɔo lɛ́ pɔ́ á gbɛ̏ nibɔɔ
wáa yȁi. 27 Ɔ kípi a dɔaie zȉ gɔ̏ɔ, a òɛ̀ aà gɛ aà mi sɛ
mɔò. Ɔ à gɛ̀ aà mi zɔ̏ kpɛ́u, 28 a dà pɛlɛntiu, à mɔ kpà
nɛ́piwa, ɔ̃ a kpà a dawa. 29 Kɛ́ Zãa i̋wɑɔ yȁpi mà, ɔ̃
aa mɔ̀ wà aà gɛ sɛ̀ aa vȉ.

Blɛkpaa bi̋lawa sɛ̋ia
(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zãa 6.1-15)

30 Zi̋napiɔ sù Yesu ki̋i, ɔ̃ aa yȁ pɔ́ aa kɛ̀ɔ ń yȁ pɔ́ aa
dànɛ́ɔ òɛ̀ píi. 31 Wàlɛ mɔ́, wàlɛ tá, ɔ̃ Yesu ń a gbɛ̋ɔ aai
zɛ'e baa wà pɔblèo dasi yȁi. Ɔ a ònɛ́: A mɔ wà gɛ́
gusaɛna wátɛ̃ɛ, wí kȁmabo yɔɔ. 32 Ɔ aa gɛ̏ gó'ilɛnau
aa dàzɛu, aalɛ gɛ́ gusaɛna ńtɛ̃ɛ. 33 Kɛ́ gbɛ̋ɔ ń gɛa è,
aa ń dɔ̋, ɔ̃ bɔa wɛ̋lɛ píi guu wà bàalɛ̀ dɔ̀aanɛ́ we kɛ̀sɛ.
34 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó guu, à bíla è, ɔ̃ aa kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, asa
aa dɛ lán sã pɔ́ aa dãna vi̋oɔwaɛ.† Ɔ àlɛ yãdadanɛ́
maamaa.
35 Kɛ́ i̋atɛ̃ bùsa, ɔ̃ aà i̋wɑɔ sɔ̏aàzi aa mɛ̀: Guɛá
sɛ̃gbãɛ mɛ́ i̋atɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo. 36 Gbɛ̋ɔ gbaɛ aa ta
bualoũɔ ń zɔ̃ɛwia pɔ́ kú kãi laɔu, aai pɔ́ wɛɛlɛ lú aa
ble. 37 Ɔ Yesu a zãsi̋má à mɛ̀: A pɔ́ kpámá aa ble. Ɔ

---

† **6:34** Nao 27.17, 1Kia 22.17

aa ɔ̀ɛ̀: N̄ ye wà gɛ pɛ̃ɛ lu ắnusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do, wí mɔ́
kpámá aa ble yȁ? 38 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n ũma
á vȉi? A gɛ gwa. Kɛ́ aa kà, aa mɛ̀: Pɛ̃ɛ ku mɛ̀n sɔo ń
kpɔo mɛ̀n pla.
39 Ɔ a ònɛ́: A gbɛ̃́ɔ zɔ̃lɛzɔ̃lɛ sɛ̃̀bɔlɔwa booloboolo.
40 Ɔ aa zɔ̃̀lɛzɔ̃lɛ gã ń gão, booloeɔ gbɛ̃ɔn basɔo,
booloeɔ gbɛ̃ɔn blakwi. 41 Ɔ Yesu pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń kpɔ̀
mɛ̀n plapio sɛ̀, à wɛsɛ̀ musu à báaadàu. Ɔ à pɛ̃ɛpi ɛ̀'ɛ
kpà a ȉwaɔwa, aa bȉilɛ gbɛ̃́piɔnɛ. Ɔ à kpɔ̀ mɛ̀n plapiɔ
kpaalɛ̀nɛ́ ḿpii. 42 Ampii aa pɔblè wà kȁ. 43 Ɔ wà pɛ̃ɛ
miɔnaɔ ń kpɔ̀ kȉni pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ̀lɛ gbí kuɛpla pai.‡ 44 Gɔ̃ɛ
pɔ́ aa pɔblèɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɛ (5.000).

Yesu táa'oa ísidaa
(Mat 14.22-36, Zãa 6.16-21)

45 Ɔ Yesu nàɛ a ȉwaɔwa gɔ̃̀ɔ aa gɛ̃ gó guu aa dɔaaɛ
Bɛsaida ísida baale e àɔ bíla gbaɛ. 46 Kɛ́ à lɛzà
gbɛ̃́ɔwa a làa, ɔ̃ à dɛ̀dɛ sȉsȉwa, à gɛ̀ wabikɛi. 47 Ȉatɛ̃
gɛ̃a kpɛ́u gó'ilɛna kú ísidaa mɛ́ Yesu kú sȉsȉa ado.
48 Ɔ a è gofȉa lɛ́ ȉadamá, kɛ́ ȉan gbãa lɛ́ gínɛ́ yắi.
Gufɛ̃nɛ ɔ̃ à gɛ̀ ń kȉi, àlɛ táa'o ía, ɔ̃ a kɛ̀ lá á ye gɛ̃máwa.
49 Kɛ́ aa aà è, àlɛ táa'o ía, aalɛ e gyaadeɛ, ɔ̃ aa wiilɛ̀.
50 Kɛ́ aa aà è ḿpii, gili gɛ̀ńgu. Ɔ Yesu ònɛ́ gɔ̃̀ɔ: A
sɔ̃dilɛ, mámɛ. Ásu to vȉa á kũo. 51 Kɛ́ à gɛ̃̀ gó guu,
ɔ̃ ȉana làa, ɔ̃ yắpi ń kű gbãa, 52 asa an wɛ́ i kɛ̃ pɛ̃ɛ yắ
musuo, kɛ́ aa nɔ̀sɛ vȉo yắi.
53 Kɛ́ aa bùa baa aa kà Gɛnɛzalɛti, ɔ̃ aa godɔ̀ we.
54 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ gó guu, wà Yesu dɔ̃̀ gɔ̃̀ɔ, 55 ɔ̃ wà bàalɛ̀ gɛ̀
bùsupi kɛ̀ɛlɛ, wà gyãeɔ sɛ̀lɛ ń mákɛlɛo, gu pɔ́ wa mà
a kuu píi wȉɔ mɔoɛ̀. 56 Gua pɔ́ à gɛ̀u píi, zɔ̃ɛwiaɔ ge

‡ **6:43** 2Kia 4.42-44

mɛɛwiaɔ ge bualoũɔ, wɔ̃ mɔɛ̀ ń gyãeɔɛ, wɔ̃ ń kálɛ
gãaɛ, ɔ̃ wĩ wabikɛwà aà to aa ɔkã baa aà ula lɛ́wa.
Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ ɔkã̀wàɔ ĩ gbã́gbã píi.

7

Fɛlɛkaayã
(Mat 15.1-9)

1 Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀
Yelusalɛũeɔ mɔ̀ Yesu kĩ́i. 2 Aa è aà ĩwaeɔ lɛ́ pɔble
ɔpia ń gbãbɔ'io sai. 3 Asa Falisiɔ ń Yudaɔ píi aa
ń deziɔ fɛlɛkaayã kũaɛ, aali pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io
saio. 4 Aali su ń ɛlɛo aa pɔblè zu'osaio. Aa fɛlɛkaayã
pãleɔ kũa dasi. Beewa aaĩ gbãbɔ imibɔɔ ń taɔ ń
ooɔnɛ. 5 Ɔ Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdepiɔ Yesu là
aa mɛ̀: Bɔ́yãi n ĩwaɔ líɔ wá deziɔ fɛlɛkaayã kũao ni?
Aaĩ pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io saiɛ. 6 Yesu wèmá à mɛ̀:
Á mɔafilideɔ, Isaia dɔ̀aa á yã'ò wásawasa, lá a kɛ̃̀
láuwa à mɛ̀:
Buipi ĩ ma kpɛla ń lɛ́oɛ,
an sɔ̃ kua lɔo.*
7 Aaĩ ma sísi pãɛ,
gbɛ̃nazĩna ikoyãɔ ɔ̃ aaĩ danɛ́.
8 A pãkpà Lua ikoyãi, ɔ̃ á gbɛ̃nazĩna fɛlɛkaayã
kũa. 9 Ɔ Yesu ònɛ́ lɔ: Á pãa Lua yã́a kɛ́ à e àɔ á
fɛlɛkaayã kũa maan wea? 10 Mɔizi mɛ̀ àli misiilɛ á
de ń á daoɛ.† A mɛ̀ lɔ, gbɛ̃́ pɔ́ a de ge a da kpɛbɔ̀, wà
ade dɛ.‡ 11 Ápiɔ sɔ̃ i mɛ tó gbɛ̃́ ò a de ge a daɛ pɔ́ pɔ́ á
vĩ à dɔońlɛá Kɔɔbaniɛ, 12 a zɛvĩ à a de ń a dao kpɛlaò
lɔo. (Kɔɔbani bee mɛ̀, à Lua gbà.) 13 Beewa i Lua yã́

* 7:6 Isa 29.13 † 7:10 Bɔa 20.12 ‡ 7:10 Bɔa 21.17

bãdɛ á fɛlɛkaayã pɔ́ i dadanɛ́ yã́i. Yã́ bee taaɔ ɔ̃ i kɛ
dasi.

Yã́ pɔ́ ȉ to wà gbãlɛ
(Mat 15.10-20)

14 Ɔ Yesu ɛ̀a bíla laai sȉsi à mɛ̀: A swã́kpa à ma
yãma, ápii. 15 Pɔe ku kɛ́ à gɛ̃ gbɛ̃́ guu à to aà gbãlɛo.
Pɔ́ pɔ́ bɔ̀ gbɛ̃́ guu ɔ̃mɛ ȉ to aà gbãlɛ. 16 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vȉ
aà yã́pi ma.
17 Kɛ́ à bíla tò we, à tà bɛ, ɔ̃ aà ȉwaɔ yã́pi mi
gbɛ̀awà. 18 A ònɛ́: Ápiɔ, i ɔ̃nɔkũ sɔ̃oa? Kɛ́ pɔe ku
à gɛ̃ gbɛ̃́ guu à to ade gbãlɛo, á dɔ̃o lé? 19 Pɔ́pi lí
gɛ̃ aà sɔ̃ guuo, sema aà gbɛɛu, ɔ̃ ȉ a bȉ́ikpɛkɛ. (Màa
Yesu gbãbɔ̀ blɛ píiɛ.) 20 Ɔ à mɛ̀: Yã́ pɔ́ ȉ bɔ gbɛ̃́ guu
mɛ́ ȉ to ade gbãlɛ. 21 Za gbɛ̃nazȉ́na sɔ̃ guu ɔ̃ làasoo
vãi ȉ bɔu: Káaluakaa, kpã́i'oa, gbɛ̃dɛa, 22 gbãsȉkɛa,
bȉi, nɔ̀sɛvãi, mɔafili, wisaiyã, wɛbɔbɔa pɔ́i, gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃a,
makamaka ń mȉsaiyão. 23 Yãvãipiɔ ȉ bɔ gbɛ̃nazȉ́na
sɔ̃ guuɛ píi, ɔ̃ ȉ to aà gbãlɛ.

Buipãle nɔɛ wabikɛa
(Mat 15.21-28)

24 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Tii bùsuu, ɔ̃ à pȉla uaeu. A
ye wà a dɔ̃o, ãma ȉli e ùlɛo. 25 Nɔɛ pɔ́ a nɛnɔɛna
tã́a vȉ Yesu bao mà gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à mɔ̀ wùlɛ aà gbázȉ.
26 Nɔɛpiá buipãleɛ, wà aà ȉ Silifinisi bùsuuɛ. A
wabikɛ̀ Yesuwa aà tã́a goɛ a nɛ́wa. 27 Ɔ Yesu òɛ̀: To
wà blɛ kpá nɛ́ɔwa gȉa, asa a maa wà nɛ́ɔ blɛ sɛ wà
zu gbɛ̃ɔnɛo. 28 Ɔ nɔɛpi a zãsȉwà à mɛ̀: Dii, baa gbɛ̃
pɔ́ wúlɛańziɔ ȉ nɛ́ɔ blɛ kasonaɔ pɛɛlɛɛ. 29 Yesu òɛ̀: N
yãwea maa yã́i, tá, n nɛ́ tã́a gòwà. 30 Kɛ́ à kà bɛ, à a
nɛ́ è wúlɛa pɛwa, tã́api gòwà sȉana.

Swãdo gbấgbãa

[31] Ɔ Yesu fɛ̀lɛ Tii bùsuu à gɛ̀ Sidɔ̃, ɔ̃ à bɔ̀lɛ ń
Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuo e à gɛ̀ kà Galile ísidai. [32] Ɔ
wà mɔ̀ɛ̀ ń swãdo pɔ́ yã'o zĩ̀'ũaànɔo, wà wabikɛ̀wà
aà ɔnawà. [33] Yesu bɔ̀aànɔ bíla guu ḿpla, à ɔtona
pɛ̀pɛ aà swấu. Kɛ́ à lɛ́'i kɛ̀ a ɔwa, ɔ̃ à kầ aà lɛ́nawa.
[34] A wɛsɛ̀ musu à wè fɛ̀ɛɛ, ɔ̃ a ò̀ɛ̀: Ɛfata. (Bee mɛ̀
wɛ̃.) [35] Wegɔ̃ɔ gɔ̃ɛpi swấ wɛ̃̀, aà lɛ́na gòlɛ, ɔ̃ à yã'ò
wásawasa. [36] Yesu ò gbɛ̃́ɔnɛ aasu o gbɛ̃e mao, ãma
aa gɛ̀ lɛ́ a kpàwakɛnɛ́ maamaa dɛ lá à gĩ̀nɛ́la. [37] Yấpi
dĩ̀má maamaa à kɛ̀ zài, ɔ̃ aa mɛ̀: Aà yấpii kɛa ĩ̀ɔ
maaɛ. I to baa swãdoɔ yãma, mɛ́ ĩ̀ to lɛ́nanaalɛadeɔ
yã'o.

8

Blɛkpaa bĩ̀lawa plaade
(Mat 15.32-39)

[1] I gɛ̃gɛ̃o bíla ɛ̀a kầaaaàzi lɔ. Aa pɔbleae vĩ̀ lɔo, ɔ̃
Yesu a ĩ̀waɔ sĩ̀si a ònɛ́: [2] Gbɛ̃́piɔ kɛ̀mɛɛ wɛ̃naũ, asa
a gɔɔ àaɔ̃n la kɛ́ aa kumanɔ, aa pɔe vĩ̀ aa ble lɔo.
[3] Tó ma ń gbáɛ aa ta bɛ ń nɔanao, an yɛ̃̀ɛɛ a láa zɛ́
guuɛ, asa an gbɛ̃eɔ bɔkĩ̀i zầɛ. [4] Ɔ aà ĩ̀waɔ aà là aa
mɛ̀: Mákĩ̀i wa blɛ eu sɛ̃gbãu la à gbɛ̃́piɔ kãi? [5] Ɔ Yesu
ń lá à mɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n ũma á vĩ̀i? Aa mɛ̀: Mɛ̀n soplaɛ.
[6] Ɔ a ò bílaɛ aa zɔ̃lɛ tɔɔlɛ. Ɔ à pɛ̃ɛ mɛ̀n soplapi sɛ̀ à
sáaukpà, a ɛ̀'ɛ kpà a ĩ̀waɔwa aa kpaalɛ bílaɛ, ɔ̃ aa
kpaalɛ̀nɛ́. [7] Aa kpɔ̀ nɛ́naɔ vĩ̀ yɔɔ lɔ. Kɛ́ à báaadàu, a
ònɛ́ aa ɛa bee kpaalɛnɛ́ lɔ. [8] Ɔ aa blè aa kầ, ɔ̃ wà a
miɔna pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ̀lɛ sɔ̀ sopla. [9] Gbɛ̃́piɔ kà ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
síiɔ̃ (4.000) taawa. Kɛ́ Yesu ń gbáɛ, [10] ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna
guu ń a ĩ̀waɔ, aa gɛ̀ Damanuta bùsuu.

Falisiɔ seelagbɛaa
(Mat 16.1-12)

11 Ɔ Falisiɔ mɔ̀ lɛ́ lɛkpaakɛaànɔ, aalɛ líkpalɛwà,
aalɛ wɛɛlɛ aà seelakɛnɛ́ ń Lua gbãao. 12 Ɔ à wè fɛ̀ɛɛ
à mɛ̀: Bɔ́yãi gbãgbɛ̃ɔ lɛ́ seela wɛɛlɛai? Sĩana málɛ
oɛ́, má seelae kɛ gbãgbɛ̃ɔnɛo. 13 Ɔ à ń tó we, à ɛ̀a gɛ̃̀
gó'ilɛna guu à tà baale.

14 A sầ aà ȉwaɔgu aa pɛ̃ɛ kȕsũa sɛ́. Pɛ̃ɛ mɛ̀ndo mɛ́
gɔ̃̀nɛ́ gó guu. 15 Ɔ Yesu lɛdàmá à mɛ̀: Aɔ kú ń laaio.
A laaika Falisiɔ ń Elodiɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi. 16 Ɔ aalɛ okɔ̃ɛ aa
mɛ̀: Kɛ́ wá pɛ̃ɛ vȉo yấi a ɔ̀i màa. 17 Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ à ń
lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ o kɛ́ á pɛ̃ɛ vȉo yấiɛi? E tia á wɛ́ i kɛ̃
á dɔ̃̀oa? A nɔ̀sɛ vȉoa? 18 A wɛ́ vȉ, ili gu'eoa? A swấ
vȉ, ili yãmaoa? Yãe lí dɔáguoa?* 19 Kɛ́ ma pɛ̃ɛ mɛ̀n
sɔo ɛ̀'ɛ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɔwa (5.000),
a a miɔna sɛ̀lɛ gbí ũma ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Gbí
kuɛplaɛ.† 20 Yesu ɛ̀a ń lá à mɛ̀: Kɛ́ ma pɛ̃ɛ mɛ̀n sopla
ɛ̀'ɛ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃wa (4.000), a a
miɔna sɛ̀lɛ sɔ ũma ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Sɔ̀ soplaɛ.‡
21 Ɔ a ɔ̀nɛ́: E tia á wɛ́ i kɛ̃oa?

Bɛsaida vȉa gbấgbãa

22 Kɛ́ aa kà Bɛsaida, ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń vȉao, wà
wabikɛ̀wà aà ɔkãwà. 23 Ɔ à vȉapi kȕ a ɔwa, à bɔ̀aànɔ
wɛ̃́nkpɛ. A lɛ́'i kɛ̀ aà wɛ́wa à ɔnàwà, ɔ̃ à aà là à mɛ̀:
Nlɛ gu'ea? 24 Ɔ gɔ̃ɛpi wɛsɛ̀ musu à mɛ̀: Málɛ gbɛ̃́ɔ e,
aa dɛ lán líɔ mɛ́ lɛ́ táa'o'owa. 25 Ɔ Yesu ɛ̀a ɔnà aà
wɛ́wa lɔ. Kɛ́ gɔ̃ɛpi wɛbȉi, ɔ̃ aà wɛ́ wɛ̀, àlɛ pɔ́pii e sa
wásawasa. 26 Ɔ Yesu aà gbàɛ bɛ à mɛ̀: Nsu bɔlɛ wɛ̃́lɛ
guuo.

---

* **8:18** Zel 5.21, Eze 12.2 † **8:19** Maa 6.43 ‡ **8:20** Maa 8.8

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa
(Mat 16.13-23, Luk 9.18-22)

27 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ́ ń a ȉwaɔ Sezale Filipi bùsu zɔ̃ɛwiaɔ
guu, ɔ̃ à a ȉwaɔ là zɛ́ guu à mɛ̀: Dé wàlɛ o má dɛ a ũi?
28 Aa wèwà aa mɛ̀: Gbɛ̃eɔ ȉ mɛ Zãa Da'ilɛnaɛ, gbɛ̃eɔ
ȉ mɛ Ɛlia. Wȉ ɛa mɛ lɔ ãnabi yãaen n ũ.§ 29 Ɔ à ń lá
à mɛ̀: A̋piɔ sɔ̃, dé i mɛ má dɛ a ũi? Piɛɛ wèwà à mɛ̀:
Mɛsiin n ũ. 30 Ɔ Yesu ń lɛpàpa aasu o gbɛ̃e mao.
31 Ɔ à nà yãdaanɛ́wa à mɛ̀: Sema Gbɛ̃nazȉn
Nɛ́ taasikɛ maamaa, gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń sa'onkiaɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ giaàzi, wi aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zȉ́ i vu.
32 A yã́pi ònɛ́ wásawasaɛ, ɔ̃ Piɛɛ gɛ̀aànɔ gusaɛ, àlɛ
giɛ̀. 33 Kɛ́ Yesu lȉli à a ȉwaɔ gwà, ɔ̃ à gȉ Piɛɛɛ à mɛ̀:
Gomɛɛ we Setãu! Lua làasoo lɛ́ dɔaanɛo, sema
gbɛ̃nazȉna pɔ́.

Yesu lia
(Mat 16.24-17.13, Luk 9.23-36)

34 Bee gbɛa Yesu bíla laai sȉsi ń a ȉwaɔ, a ònɛ́: Tó
gbɛ̃́ ye kɛ ma ȉwa ũ, aà gi azȉa wɛ̃nii, i a lipãakɔ̃a
sɛ́, i tɛmazi. 35 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, a kua a
wɛ̃nipiwaɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gȉ a wɛ̃nii ma yã́i ń ma baona
yã́o lɔ, ade mɛ́ aɔ ku. 36 Tó gbɛ̃́ gɔ̃̀ dṹnia bṹu vȉ mɛ́ à
kùa ziawa, bɔ́ ài bee vȉi? 37 Bɔ́ gbɛ̃́ a fiaboò à zia'ei?
38 Tó gbɛ̃́ zɛamanɔ ge ń ma yã́ɔ widɛ̀ gbãgbɛ̃ duunde
luanaaikɛnsaiɔ guu, Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ a zɛaaànɔ widɛ
sɔ̃ɛ, gɔɔ pɔ́ a mɔ a Mae gawi guu ń a malaikaɔ.

9

1 Ɔ a ònɛ́: Sȉana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ kú laeɔ ga kía pɔ́
Lua kpà mɔa ń gbãao esaio.

---

§ **8:28** Maa 6.14-15

2 Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao sɛ̀
à dɛ̀dɛńnɔ gbɛ̀sɩ̃sɩ̃ lɛsɩ̃wa ńtɛ̃ɛ. Ɔ à lɩ̃ ń wáa, 3 aà
pɔkasaɔ lɛ́ tɛkɛ púntaitai. Gbɛ̃e ku dṹnia guu kɛ́ a
fɔ̃ pɔ́ pí à puakũ màao. 4 Bee kpɛ Ɛlia ń Mɔizio bɔ̀
mɔ̀má, aalɛ yã'o ń Yesuo. 5 Ɔ Piɛɛ ò Yesuɛ: Dii, wá
kua la maaɛ. Wà lákpɛ dɔ mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́
do, Ɛlia pɔ́ do. 6 A dɔ̃ lá álɛ oo, asa vɩ̃a ń kṹ maamaaɛ.
7 Luabɛpuana pɩ̃la kùńla, ɔ̃ aa lɔɔe mà a guu à mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́ mɛ̀ndona yenzideɛ, à aà yãma.*
8 Kã́ndo gɔ̃̀ɔ kɛ́ aa gugwàgwa, aai gbɛ̃e e lɔo, sema
Yesu ado.
9 Kɛ́ aalɛ pila gbɛ̀sɩ̃sɩ̃pìwa, ɔ̃ Yesu òńɛ́ aasu yã́
pɔ́ aa èpi o gbɛ̃e mao e Gbɛ̃nazɩ̃n Nɛ́ gɛ bɔò gau.
10 Aa yã́pi kũa, ń beeo aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔa gau
yã́ bee dɛa ni? 11 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ ɩ̃ o Ɛlia mɛ́ a dɔaa mɔi?† 12 A wèmá
à mɛ̀: Ɛlia a dɔaa mɔ́, i yã́pii kɛkɛ zɛ́zɛ, ãma kɛ́ a
kɛ̃a láu wà mɛ̀ wa saka Gbɛ̃nazɩ̃n Nɛ́gu, i taasikɛ
maamaa sɔ̃ bɛ?‡ 13 Málɛ oɛ́, Ɛlia mɔ̀ kɔ̀, ɔ̃ wà ń pɔeã
dàɛ̀ lá wà aà yã'ò taalauwa.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tã́ade gbã́gbãa (Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

14 Kɛ́ aa sù ń gbɛ̃́ kɩ̃niɔwa, aa è bíla liaańzi mɛ́
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ lɛkpaakɛńnɔ. 15 Kɛ́ bíla Yesu
è, aà yã́ bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa bàalɛ̀ gɛ̀ fɔkpàwà gɔ̃̀ɔ ḿpii. 16 Ɔ
à a ɩ̃waɔ là à mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛńnɔi? 17 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́
kú zã guue wèwà à mɛ̀: Dii, ma mɔnɛ ń ma nɛ́oɛ,
tã́a mɛ́ aà lɛ́na nàalɛ. 18 Tó à dɛ̀dɛwà, ɩ̃ aà nɛ zɩ̃́lɛɛ, ɔ̃

* 9:7 Maa 1.11, Iko 18.15 † 9:11 Mal 4.5 ‡ 9:12 Isa 53.1-12,
Soũ 22.1-18

ìɔ lɛ́'ifula bɔlɛ, ìɔ swaalɔlɔkɔ̃wa, ì gbɑ̃́gbɑ̃ tèlele. Ma
mɔò n ìwaɔnɛ aa tɑ̃́api go, ɔ̃ aa fùa. 19 Ɔ Yesu ònɛ́:
Gbɑ̃gbɛ̃ luanaaikɛnsaiɔ, máɔ kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ
mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni? A mɔmɛɛ ń nɛ́pio la.

20 Kɛ́ wà mɔ̀oɛ̀, kɛ́ tɑ̃́api Yesu è gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à nɛ́pi zìazìa à
aà pɑ̃̀lɛ zɩ̃́lɛ kpɛ̃̀baũ. Ɔ àlɛ gbeembo, àlɛ lɛ́'ifula bɔlɛ.
21 Yesu nɛ́pi mae là à mɛ̀: A aà lè màa za bɔɛ ni? A
wèwà à mɛ̀: Za aà nɛ́fɛ̃nɛn zɩ̃́ɛ. 22 Iɔ aà zu tɛ́ ń ío
guu mɔ̀ɔmɔɔɛ, ìɔ ye aà dɛɛ. Tó ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ pɔe kɛ, wá
wɛ̃nagwa, ní dɔwálɛ. 23 Yesu òɛ̀: N mɛ̀ tó má fɔ̃ɛ lò?
Yɑ̃́pii zɛvì gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ. 24 Ɔ nɛ́pi mae ò gɔ̃̀ɔ:
Má n náai vì. N n náai pɔ́ lɛ́ kɛ̃́sɑ̃a kɑ̃́fìmɛɛ. 25 Kɛ́
Yesu è bíla lɛ́ naɛmá, à gì tɑ̃́apiɛ à mɛ̀: Tɑ̃́a swɑ̃do,
málɛ onɛ, go nɛ́piwa. Nsu ɛa suwà lɔo. 26 Ɔ tɑ̃́api
wiilɛ̀ à aà zìa pɑ̃sìpɑ̃sì, ɔ̃ à gòwà. Nɛ́pi gɔ̃̀ lán gɛwa,
ɔ̃ gbɛ̃́ daside mɛ̀ à gàɛ. 27 Ɔ Yesu aà kṹ a ɔwa à aà
fɛ̀lɛ, ɔ̃ à gɔ̃̀ zɛa.

28 Kɛ́ Yesu gɛ̃̀ ua, zìloe kúńnɔ lɔo, ɔ̃ aà ìwaɔ aà là
aa mɛ̀: Bɔ́yɑ̃i wa fua tɑ̃́api goi? 29 Ɔ a wèmá à mɛ̀:
Wabikɛa ado mɛ́ ì fɔ̃ tɑ̃́a bee taa go.

30 Kɛ́ aa bɔ̀ we, ɔ̃ aa pɑ̃̀ Galilea. Yesu ye wàɔ a
kúkìi dɔ̃o, 31 asa àlɛ yɑ̃dada a ìwaɔnɛɛ. A ònɛ́: Wa
Gbɛ̃nazìn Nɛ́ kpámá, wi aà dɛ, i vu a gɔɔ àaɔ̃dezì.
32 Aai aà yɑ̃́pi midɔ̃o, mɛ́ aa yɑ̃́pi laawà vìakɛ̀.

Tɛa Yesuzi lán nɛ́ɔwa
(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)

33 Ɔ aa kà Kapɛnaũ. Gɔɔ pɔ́ a ku bɛ, à a ìwaɔ là à
mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛ zɛ́ guui? 34 Aa nì kpɑ̃̀uu, asa
zɛ́ guu aalɛ lɛkpaakɛ dɛnla yɑ̃́ musuɛ. 35 Ɔ à zɔ̃̀lɛ à
gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ kɑ̃̀aa à mɛ̀: Tó gbɛ̃́ ye kɛ mide ũ,

aàɔ kɛ̃́sãa gbɛ̃́piizi, i kɛ an baade píi dɔnlɛde ũ. 36 A
nɛ́ sɛ zɛ̀ ń aɛ, ɔ̃ à aà sɛ kpà a kùɛ a ònɛ́: 37 Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ɛ
beeɔ do dȉlɛ ma ȉwakɛ yã́i, ade ma dilɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ma
dilɛ sɔ̃ i ma dilɛ madoo, à gbɛ̃́ pɔ́ ma zȉ dȉlɛ sɔ̃ɛ.

38 Ɔ Zãa ò̀ɛ: Dii, wa gbɛ̃e è, àlɛ tã́ago ń n tɔ́o, ɔ̃ wá
ye giɛ̀, asa wá gbɛ̃́ no. 39 Ɔ Yesu mɛ̀: Ȁsu giɛ̀o, asa
gbɛ̃e a fɔ̃ dabudabukɛ ń ma tɔ́o, a ɛa ma tɔbɛ̃ɛsi gɔ̃̀ɔo.
40 Gbɛ̃́ pɔ́ i íbɛlɛsɛwanɔo, wá bàakpɛɛɛ. 41 Sȉana
málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ á gbá imia á dɛa Kilisi pɔ́ ũ yã́i, ade
a kua a aseawao.

42 Tó gbɛ̃́ tò nɛ́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ́ɔ do fù, a maa yãa
ń adeo wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛ dɔ aà nɔɛɛ, wi aà zu ísiu.
43-44 Tó n ɔ mɛ́ ȉ to ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizãna guu kɔ̃̀ɔ ũ maa
dɛ n taa tɛ́ gasai guu ń ɔ mɛ̀n plaola. 45-46 Tó n gbá
mɛ́ ȉ to ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizãna guu ɛɛ ũ maa dɛ wà n
zu tɛ́ guu ń gbá mɛ̀n plaola. 47 Tó n wɛ́ mɛ́ ȉ to ǹ fu,
bɔ. Gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i guu wɛdode ũ maa dɛ
wà n zu tɛ́ guu ń wɛ́ mɛ̀n plaola. 48 Wekȉi an kɔ̀ɔbii
lí láao, mɛ́ a tɛ́ lí gao.§

49 Wa tɛmɔ baadeɛ an kɛkɛa ń wisio ũ.* 50 Wisiá
pɔ́ naɛ. N beeo tó wisi í na tà, kpelewa wa kɛ à nakũ
lɔi? A to wisi àɔ kú á guu, íɔ na ń kɔ̃o.

10

Nɔyaa
(Mat 19.1-12)

1 Ɔ Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Yude bùsuu e Yuudɛ̃ baale.
Bíla ɛ̀a kȁaaaàzi we, ɔ̃ à yãdànɛ́ lá ȉɔ kɛwa. 2 Falisieɔ
mɔ̀ líkpalɛiwà, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Gɔ̃ɛ zɛvȉ à a na

§ **9:48** Isa 66.24 * **9:49** Lev 2.13

yáa? 3 A wèmá à mɛ̀: Mɔizi di̋lɛɛ́ kpelewa ni? 4 Aa
mɛ̀: Mɔizi gɔ̃ɛ gbà zɛ́ aàli gínzila kɛ̃́, aàli a na yaɗɛ.*
5 Ɔ Yesu òné: A swa̋gbãa ya̋i Mɔizi bee di̋lɛié. 6 Za
dűnia daalɛgɔɔ Lua gɔ̃ɛ kɛ̀ ń nɔɛoɛ.† 7 Ayãmɛto gɔ̃ɛ
ì̋ go a de ń a daowa, ì̋ na a nawa, 8 ɔ̃ aai̋ gɔ̃ lán
sàwakula ń gbalaowa.‡ Beewa aa ku dodo lɔo, aa
gɔ̃̀ mɛdoũɛ. 9 A ya̋i gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń nákɔ̃waɔ, gbɛ̃e su ń
kɛ̃aao. 10 Kɛ́ Yesu tà bɛ, aà i̋waɔ aà là ya̋pi mii. 11 Ɔ
a òné: Gbɛ̃́ pɔ́ a na yà à a pãle sɛ̀ gbãsi̋kɛ̀ a nɔ sɛ̃́ia
ya̋ musun we. 12 Nɔɛ pɔ́ gi̋ a za̋zi à za̋ pãle kɛ̀ sɔ̃, à
gbãsi̋kɛ̀n we.

Yesu báaadaa nɛ́ɔgu
(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

13 Wàlɛ mɔ́ Yesuɛ ń nɛ́ɔ aà ɔnamá, ɔ̃ aà i̋waɔ gi̋nɛ́.
14 Kɛ́ Yesu è màa, aà pɔ pà a òné: A to nɛ́ɔ mɔ ma
kı̋i, ásu gínɛ́o, asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̋iá gbɛ̃́ bee taaɔ
pɔ́ɛ. 15 Si̋ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̋i
sí lán nɛ́wao a gɛ̃uo. 16 Ɔ a nɛ́ɔ sɛ kpàkpa a kùɛ, à
ɔnànamá à báaadàńgu.

Ɔde
(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

17 Kɛ́ Yesu dàzɛu àlɛ gɛ́, ɔ̃ gɔ̃ɛe bàalɛ̀ mɔ̀ kùlɛ aà
aɛ, à aà là à mɛ̀: Mɛtulu maa, kpelewa má kɛ mà
àizãna ei? 18 Ɔ Yesu òɛ̀: Akɛa ń òmɛɛ má maai?
Gbɛ̃e maao, sé Lua ado. 19 N ikoyãɔ dɔ̃: Nsuli
gbɛ̃dɛo, ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo, ńsuli kpa̋i'oo,
ńsuli yãdɔ n gbɛ̃́deewao, ńsuli gbɛ̃bleo, ni̋li n de ń
n dao kpɛla.§ 20 Ɔ à mɛ̀: Mɛtulu, za ma nɛ́fɛ̃nɛngɔɔ

* **10:4** Iko 24.1-4 † **10:6** Daa 1.27 ‡ **10:8** Daa 2.24 § **10:19**
Bɔa 20.12-16

má yɑ̃́ beeɔ kũa píiɛ. 21 Ɔ Yesu aà gwà ń yenzi wɛ́o
a òɛ̀: Yɑ̃́ gɔ̃̀nɛ mɛ̀ndo. Gɛ ǹ pɔ́ pɔ́ ń vȉɔ yía píi, ní a ɔ̃a
kpá taasideɔwa, ní mɔ tɛmazi, ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vȉ luabɛ.
22 Ɔ gɔ̃ɛpi oosȉsi yɑ̃́pi yɑ̃́i, à tà ń pɔsiao, kɛ́ aà àizɛɛɔ
dasi yɑ̃́i. 23 Ɔ Yesu wɛpɑ̃̀ a ȉwaɔla a ònɛ́: Aizɛɛde gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́iu zȉ'ũ. 24 Yɑ̃́pi bɔ̀ aà ȉwaɔ saɛ, ɔ̃
Yesu ɛ̀a ònɛ́: Gbɛ̃́ɔ, gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i guu zȉ'ũ
fá! 25 Yiongo gɛ̃a abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kȉ́iula. 26 Ɔ yɑ̃́pi aà ȉwaɔ kũ̀ gbɑ̃a, aalɛ okɔ̃ɛ aa
mɛ̀: Tó màaɛ, démɛ a bɔi? 27 Yesu ń gwá soee à mɛ̀:
Gbɛ̃nazȉna a fɔ̃o, ɑ̃ma Lua a fɔ̃ wá bɔ, asa Lua apii
gbɑ̃a vȉɛ.

28 Ɔ Piɛɛ òɛ̀: Wápiɔ sɔ̃ bɛ? Wa pɔ́pii tò wa bɔ tɛnziɛ.
29 Yesu mɛ̀: Sȉana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a bɛ tò we ge a vȉ̀iɔ
ge a dɑ̃unaɔ ge a da ge a mae ge a nɛ́ɔ ge a bua ma
yɑ̃́i ń ma baona yɑ̃́o, 30 ade a ɛa bɛɔ ń vȉ̀iɔ ń dɑ̃unaɔ
ń daɔ ń nɛ́ɔ ń buaɔ e lɛɛ basɔo dṹniaɛ bee guu ń
ȉadamao lɔ, i àizɑ̃na e dṹnia pɔ́ a mɔ guu. 31 Dasi
pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃ zɑ̃́ mɛ́ dasi pɔ́ tɛ́ zɑ̃́ɔ gɔ̃ dɔaaa.

Yesu a gaa ń a vuao yɑ̃'oa (Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

32 Aa ɛ̀a dàzɛu, aalɛ gɛ́ Yelusalɛũ. Yesu dɔaaa
a ȉwaɔnɛ, ɔ̃ yɑ̃́pi bɔ̀ ń saɛ, mɛ́ vȉa gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà
kpɛɔ kũ̀. Ɔ Yesu lȉlɛ ń a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ, à
ɛ̀a yɑ̃́ pɔ́ a su a le ònɛ́ lɔ 33 à mɛ̀: A ma! Wálɛ
gɛ́ Yelusalɛũɛ. Wa Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ kpá sa'onkiaɔ ń
Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔwa, aai yɑ̃daàla, aai aà kpa
luayɑ̃dɔ̃nsaiɔwa aa aà dɛ. 34 Aa aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, aa
lɛ́'ikakawà, aa aà gbɛ̃ ń flàalao, aai aà dɛ, a gɔɔ
àaɔ̃de zȉ́ i vu.

Zaaki ń Zãao wabikɛa (Mat 20.20-28)

35 Ɔ Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń Zãao sɔ̃̀ Yesuzi aa ɔ̀ɛ̀:
Mɛtulu, wá ye ǹ yã́ pɔ́ wálɛ a wabikɛma kɛwɛ̃ɛ. 36 Ɔ
à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ á ye mà kɛɛ́i? 37 Aa wèwà aa mɛ̀:
Wá gba zɛ́ wà zɔ̃lɛnnɔ ń kpala guu, gbɛ̃do n ɔplaai,
gbɛ̃do zɛɛi. 38 Yesu ònɛ́: Á yã́ pɔ́ álɛ a wabikɛa dɔ̃o.
Taasi kɛɛona pɔ́ má a imi, á fɔ̃ mia? Ga pɔ́ má siu, á
fɔ̃ siua? 39 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá fɔ̃́. Ɔ Yesu ònɛ́: I pɔ́
má mi, á mi, mɛ́ ga pɔ́ má siu, á siu, 40 ãma zɔ̃lɛa ma
ɔplaai ge zɛɛiá ma yã́ no. Gbɛ̃́ pɔ́ Lua kɛ̀kɛnɛ́ɔ pɔ́ɛ.
41 Kɛ́ ȉwa gbɛ̃ɔn kwi kȉniɔ yã́pi mà, an pɔ pà Zaaki
ń Zãaozi. 42 Ɔ Yesu ń kãaa a ònɛ́: Á dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ
ń gwa bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ũɔ ȉ gbãable ń gbɛ̃́ɔwaɛ. Màa
gbãadeɔ ȉ kiblemá lɔ. 43 Áma a dɛánɔ màao. Á guu
gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, aà kɛ á dɔnlɛde ũ. 44 Màaɛ lɔ
gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ á dɔaana ũ, aà kɛ ápii zɔ̀blena ũ.* 45 Asa
Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ i mɔ wà dɔnlɛkɛɛ yã́io, à mɔ̀ dɔnlɛkɛi
gbɛ̃́ɔnɛɛ, i gi a wɛ̃nii kɛ́ à e gbɛ̃́ɔ bo dasi yã́i.

Vȉa baakɛna gbã́gbãa (Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

46 Aa kà Yeliko. Lá Yesu lɛ́ bɔ we ń a ȉwaɔ ń bílao,
vȉa baakɛna Timɛ nɛ́ Baatimɛ zɔ̃lɛa zɛ́ lɛ. 47 Kɛ́ a mà
Yesu Nazalɛti mɛ́ lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ à nà lɛ́ gbãa zuawa à mɛ̀:
Davidi Bui Yesu, ma wɛ̃nagwa! 48 Ɔ dasilɛ giɛ̀, aalɛ
mɛ aà nílɛ. Ɔ aà lɛzua gbãa kã̀fĩ à mɛ̀: Davidi Bui,
ma wɛ̃nagwa. 49 Yesu zɛ̀ à mɛ̀: A aà sísi. Ɔ wà vȉapi
sȉsi wa ɔ̀ɛ̀: Sɔ̃dilɛ fɛlɛ. Alɛ n sisi. 50 Ɔ vȉapi a zwãa
wòlo à vȉ pɛ̀lɛ à mɔ̀ Yesu kȉi. 51 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: Bɔ́

---

* **10:44** Maa 9.35

ń ye mà kɛnɛi? Ṽ̀api wèwà à mɛ̀: Dii, má ye màɔ
gu'eɛ. 52 Ɔ Yesu òɛ̀: Gɛ́, ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbãgbã.
Wegɔ̃ɔ à gu'è, ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi.

11

Gbãakpaa Yesuzi Yelusalɛũ
(Mat 21.1-11, Luk 19.28-40, Zãa 12.12-19)

1 Kɛ́ aa kãikũ̀ ń Yelusalɛũo, aa kà Bɛfaze ń Bɛtani
pɔ́ kú Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛuo. Ɔ Yesu a ȉwaɔ gbɛ̃ɔn pla zȉ
2 a ònɛ́: A gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́ kálɛ wá aɛ kee guu. Tó a gɛ̃ gɔ̃̀ɔ,
á zàa'ȉn bɔlɔ e dɔa we, gbɛ̃e i dikpɛ yãao. A polo suò.
3 Tó wà á lá, bɔ́ álɛ kɛ wei, í mɛ Dii mɛ́ ye a mɔaoi, a
ɛa suò tia. 4 Ɔ aa gɛ̀ wà zàa'ȉna è dɔa kpɛɛlɛ gãaɛ. Kɛ́
aalɛ polo, 5 ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ ń lá aa mɛ̀: Bɔ́ álɛ kɛ ń
zàa'ȉnapio, ɔ̃ álɛ poloi? 6 Aa wèmá lá Yesu ònɛ́wa,
ɔ̃ wà ń tó we. 7 Aa sù ń zàa'ȉnapio Yesuɛ. Aa ń ulaɔ
kpàlɛ zàa'ȉnapiwa, ɔ̃ Yesu dȉkpɛ.* 8 Gbɛ̃eɔ lɛ́ ń ulaɔ
kpálɛ zɛ́ guu,† gbɛ̃eɔ lɛ́ láɔ zɔ̃ sɛ̃u, aalɛ kpálɛ lɔ. 9 Gbɛ̃́
pɔ́ dɔaaaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ zɑ̃́ɔ lɛ́ wiilɛ wàlɛ mɛ:
Gbãa kɛ!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ.‡
10 Lua báaada wá dezi Davidi kpala pɔ́ lɛ́ vugu.
Wà gbãakpaaàzi à zɔ̃ luawa.

11 Kɛ́ Yesu kà Yelusalɛũ, à gɛ̃̀ Lua ua, ɔ̃ à wɛpɑ̃̀
pɔ́piila. Kɛ́ ȉatɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo yɑ̃́i ɔ̃ à bɔ̀ gɛ̀ Bɛtani ń
a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ.

Yesu kaadɔɛnli kaa ń aà kua Lua uao
(Mat 21.12-22, Luk 19.45-48, Zãa 2.13-22)

* **11:7** Zkl 9.9 † **11:8** 2Kia 9.13 ‡ **11:9** Soũ 118.25-26

12 Kɛ́ gu dɔ̀, aa bɔ̀ Bɛtani, ɔ̃ nɔana lɛ́ Yesu dɛ. 13 Ȁ
kaadɔɛnli è kãaa, a lá pàɛ. Ȁ gɛ̀ gwai tó a nɛ́ mà. Kɛ́
à kà we, i pɔe eo, sema a lá, asa a magɔɔ i ka yãao.
14 Ɔ a ò lípiɛ: Gbɛ̃e a n nɛ́ ble bau lɔo. Aà ȉwaɔ yã́pi
mà.
15 Kɛ́ aa kà Yelusalɛũ, Yesu gɛ̃̀ Lua ua, ɔ̃ à
laayianaɔ ń laalunaɔ yà ń bɔ́lɛ, à ɔlɛũkpakɛnaɔ
táabũnuɔ ń felenyianaɔ kȉlaɔ fuangba. 16 I wei gbɛ̃e
a aso sɛ̀ à bɔ̀ ń Lua uaoo. 17 Ɔ à yãdà gbɛ̃́ɔnɛ à mɛ̀: A
kɛ̃a Lua taalau à mɛ̀: Ma kpɛ́ aɔ dɛ ma sísikpɛ ũ bui
píiɛ.§ Ȁ́piɔ sɔ̃ á kɛ̀ gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.* 18 Sa'onkiaɔ
ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ yã́pi mà, ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà
aà dɛ. Aalɛ vȉakɛɛ̀, asa aà yãdaanɛ́ ȉ di bílawa píiɛ.
19 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ Yesu ń a ȉwaɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu.
20 Kɛ́ gu dɔ̀ aa bɛ zɛ́u, ɔ̃ aa kaadɔɛnlipi è, à giigàga
e a zɨ̃́nau. 21 Kɛ́ a yã́ dɔ̀ Piɛɛgu, ɔ̃ a ò Yesuɛ: Dii,
kaadɔɛnli pɔ́ ń kà gwae, à giigàga. 22 Yesu ònɛ́: Ȁɔ
Lua náai vȉ. 23 Sȉana málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ ò sȉsȉɛ beeɛ aà
fɛlɛ azȉa zu ísiau, tó i seakɛ a nɔ̀sɛ guuo, tó a a náai
vȉ kɛ́ yã́ pɔ́ a òpi a kɛ, a kɛɛ̀. 24 Bee yã́i málɛ oɛ́, tó álɛ
lousisi, yã́ pɔ́ a a wabikɛ̀ píi, à dilɛ á è kɔ̀, í e. 25 Tó
a fɛlɛ álɛ lousisi, tó á ȉ́ikũa ń gbɛ̃eo, à sùuukɛaànɔ,
á Mae pɔ́ kú musu i sùuukɛánɔ ń á tàaeɔ sɔ̃. 26 Tó i
sùuukɛ ń gbɛ̃́ɔo, á Mae pɔ́ kú musu a sùuukɛánɔ ń
á tàaeɔ sɔ̃o.

Yesu laa a ikoi
(Mat 21.23-27, Luk 20.1-8)

27 Ɔ aa kà Yelusalɛũ. Lá Yesu lɛ́ bɛbɛ Lua ua,
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ sɔ̃̀aàzi
28 aa aà là aa mɛ̀: Iko kpele ńlɛ yã́piɔ kɛòi? Démɛ

§ **11:17** Isa 56.7 * **11:17** Zel 7.11

n gba yấpi kɛa zɛ́i? 29 Yesu wèmá à mɛ̀: Má yấ
mɛ̀ndoe gbɛawá. A wea, mí iko pɔ́ málɛ yấpiɔ kɛò
oɛ́ sa. 30 A omɛɛ. Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛa† bɔ̀ Lua kɨ̃i yằ,
ge gbɛ̃nazɨ̃na kɨ̃iɛ? 31 Ɔ aa lɛkpàaɨ̃ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀
Lua kɨ̃iɛ, a mɛ bɔ́yãi wi Zãa yấ sio niɛ. 32 Tó wa mɛ̀
gbɛ̃nazɨ̃na kɨ̃iɛ sɔ̃, too. Aa bíla vɨ̃a vɨ̃, asa gbɛ̃́pii Zãa
ãnabikɛ sɨ̃ɛ. 33 Ɔ aa wè Yesuwa: Wá dɔ̃o. Ɔ Yesu ònɛ́:
Mapi sɔ̃ má iko pɔ́ málɛ yấpiɔ kɛò oɛ́o.

12

Vɛ̃ɛbu zɨ̃kɛnaɔ
(Mat 21.33-46, Luk 20.9-18)

1 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ vɛ̃ɛbu vɨ̃,
à kaa lɨ̃ai, à ɛyɔ̃̀ vɛ̃ɛfɛ̃kɨ̃i ũ à gbadà,* ɔ̃ à búpi nà
zɨ̃kɛnaɔnɛ ń ɔzɨ̃, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo. 2 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ kà, ɔ̃
à a ɨ̃wae zɨ̃̀ zɨ̃kɛnapiɔwa, aà a vɛ̃ɛpi asea símáɛ. 3 Ɔ
zɨ̃kɛnapiɔ aà kṹ wa gbɛ̃̀ wa gbàɛ ɔgii. 4 Ɔ à ɛ̀a ɨ̃wa
pãle zɨ̃̀má. Ɔ aa gbɛ̃́ bee mi fɔ̃̀ aa widàwà. 5 A ɛ̀a a
pãle zɨ̃̀ lɔ, ɔ̃ aa gbɛ̃́ bee dɛ̀. Màa à gbɛ̃pãleɔ zɨ̃̀ dasi,
aa ń gbɛ̃eɔ gbɛ̃̀, aa ń gbɛ̃eɔ dɛ̀. 6 Budepi nɛ́ mɛ̀ndona
mɛ́ gɔ̃̀ɛ̀ sa, ɔ̃ à aà zɨ̃̀ gbɛzã à mɛ̀: Aa ma nɛ́ yãda. 7 Ɔ
zɨ̃kɛnapiɔ òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Túbiblenan kee. A to wà aà
dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ. 8 Ɔ aa aà kṹ wa dɛ̀, wà aà gɛ sɛ̀ wa
zù kaa kpɛ. 9 Tòo, kpelewa budepi a kɛ sai? A gɛ
zɨ̃kɛnapiɔ dɛdɛ, i búpi kpa gbɛ̃pãleɔwaɛ. 10 I Lua yấɛ
bee kyokɛo lé? Wà mɛ̀:
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài
mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.
11 Dii mɛ́ bee kɛ̀,

---

† **11:30** Maa 1.4-5 * **12:1** Isa 5.1-2

ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yɑ̃bɔnsaɛ ũ.†
12 Ɔ aa zɛwɛ̀ɛlɛ wà aà kṹ, asa aa dɔ̃̀ ń yɑ́i à yɑ̃́pi
lɛ̀ɛũi. N beeo aa vȉakɛ̀ bílaɛ, ɔ̃ aa aà tò we aa tà.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔ fua (Mat 22.15-46, Luk 20.19-47)

13 Ɔ wà Falisieɔ ń Elodi kpala zɛnkpɛdeeɔ zȉ
Yesuwa ɔ̃nɔkɛiɛ̀ a yɑ̃'oa guu. 14 Kɛ́ aa kà, ɔ̃ aa òɛ̀:
Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ náaiden n ũ. Nili yɑ̃́si ń gbɛ̃́o
ublembɛkɛ yɑ̃́io, asa nili gbɛ̃e wɛgwao. Lua zɛ́ ni
ɔlɔnɛ́ wásawasa. A zɛvȉ wà wɛ̃̀'ɔ̃a kpá Sezaawaa,
ge a zɛvȉo? Wà kpa yɑ̃̀, ge wásu kpao? 15 Yesu ń
mɔafili dɔ̃̀, ɔ̃ a ònɛ́: Bɔ́yɑ̃i álɛ filifilimbakpamɛɛi? A
ɔ̃api do dɔmɛɛ mà gwa. 16 Kɛ́ aa dɔ̀ɛ̀, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Dé
mi ń aà tɔ́on lai? Aa wèwà aa mɛ̀: Sezaa pɔ́ɛ. 17 Ɔ
Yesu ònɛ́: A Sezaa dee pɔ́ kpawà, í Lua pɔ́ kpawà.
Aà yɑ̃́ bɔ̀ ń saɛ.
18 Ɔ Saduse pɔ́ aaȉ gɛɔ vua ɛɛboeɔ mɔ̀ Yesu lè aa aà
là aa mɛ̀: 19 Mɛtulu, Mɔizi òwɛ̃ɛ a lá guu à mɛ̀, tó gbɛ̃́
vȉ̀i gà à a nɔ tò nɛ́sai, aà dɑ̃una gyaapi da'uakɛ à a
vȉ̀i gɛ̃ɛ kɛò.‡ 20 Màaɛ, vȉ̀i ń dɑ̃unaɔ ku gbɛ̃ɔn sopla.
Woo nɔsɛ̀, ɔ̃ à aà tò we nɛ́sai. 21 Se aà da'uakɛ̀, ɔ̃ à
gà à nɔpi tò we lɔ nɛ́sai. Ɔ Bíɔ kɛ̀ màa lɔ 22 e à gɛ̀ kà
an sopladewa. Ampii aa aà tò nɛ́sai. Ampii gbɛa
ɔ̃ nɔpi gà. 23 Gɛɔ vugɔɔzȉ an démɛ aɔ nɔpi vȉi? Asa
an gbɛ̃ɔn sopla ḿpii aa aà dɔ̃ nɔ ũɛ. 24 Yesu wèmá à
mɛ̀: A Lua yɑ̃́ ń a gbɑ̃ao dɔ̃sai yɑ́i a sɑ̃sɑ̃io lò? 25 Tó
gɛɔ vù, aa nɔsɛo, aa zɑ̃kɛo, aaɔ ku lán malaikaɔ kua
luabɛwaɛ. 26 Kɛ́ gɛɔ bɔ gau sɔ̃ bɛ, i Mɔizi lá kyokɛ gua
pɔ́ à kàelɛ yɑ̃'òuo lé? Lua òɛ̀ à mɛ̀ ámɛaa Ablahaũ

† **12:11** Soũ 118.22-23 ‡ **12:19** Iko 25.5

ń Izaakio ń Yakɔbuo Lua.§ 27 Luaá gɛɔ Lua no, gbɛ̃́
bɛ̃́ɛɔ pɔ́ɛ. A sãsã à kɛ̀ zài.
28 Mɔizi ikoyãdanɛdee ku we, à lɛkpaapi mà. Kɛ́
a è Yesu yãmaa wèmá, ɔ̃ à sɔ̃̀aàzi à aà là à mɛ̀: Ikoyã
kpele mɛ́ dɛ́ńlai? 29 Yesu wèwà à mɛ̀: A miden
kɛ: A̋ ma, Isailiɔ. Dii wá Lua mɛ́ Dii mɛ̀ndona ũ.
30 A̋ɔ ye Dii á Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai á gbãa
pua lɛ́u, á sɔ̃ iɔ kuwà.* 31 A plaaden kɛ: A̋ɔ ye á
gbɛ̃́deezi lá áz̀ia wɛ̃niwa.† Ikoyãe dɛ beeɔlao. 32 Ɔ
yãdanɛdepi ɔ̀ɛ̀: Yãmaaɛ, Mɛtulu. N s̀iana'ò, n mɛ̀
Lua mɛ̀ndoɛ, a plaade kuo, sema aàpi.‡ 33 Yea
Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo ń n ɔ̃nɔo píi n gbãa pua lɛ́u
ń yea n gbɛ̃́deezi lá nz̀ia wɛ̃niwao dɛ sa pɔ́ ẁi a
pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ń sa'oa bui píiola.§ 34 Kɛ́ Yesu è
à yãwèwa ń laaio, a ɔ̀ɛ̀: Gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua k̀́iu
zɑ̃̀nnɔo. Bee kpɛ gbɛ̃e i we yãe làwà lɔo.
35 Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdadanɛ́ Lua ua, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ là à mɛ̀:
Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ì o Mɛsiiá Davidi buiɛi?
36 Kɛ́ Lua Nis̀ina dɛ̀dɛ Davidiwa à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
e àɔ aà ibɛɛɔ kálɛ̀ɛ̀ a gbá zíɛ.*
37 Lá Davidi aà s̀isi Dii màa, kpelewa aɔ dɛ aà bui ũ
lɔi? Ɔ bíla lɛ́ aà yãma ń pɔnao.
38 Aà yãdaanɛ́ guu à mɛ̀: A laaika Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔzi. Aàiɔ ye bɛbɛa ń uladao daa wàɔ
fɔkpakpamá gãaɛ. 39 Aàiɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛ lousisikpɛ
zɔ̃lɛk̀ii maaɔ guu ń blɛble zɔ̃lɛk̀ii maaɔ. 40 Aà̀ lou
gbɑ̃̀a sísi gbɛ̃́ɔ wɛ́ yâi, ɔ̃ aà̀ gyaaɔ kpɛ́ siomá. An
ìadama pãs̀i aɔ dɛ́ńla.

§ **12:26** Bɔa 3.6 * **12:30** Iko 6.4-5 † **12:31** Lev 19.18 ‡ **12:32**
Iko 4.35 § **12:33** Oze 6.6 * **12:36** Soũ 110.1

Gyaa taaside gbadaa (Luk 21.1-4)

41 Ɔ Yesu zɔ̃̀lɛ Lua ua ɔsikpagolo aɛ, àlɛ gbɛ̃́ɔ gwa,
lá aalɛ ɔ̃a dau. Ɔde saɔ lɛ́ ɔ zɔ̃ɔ dau. 42 Ɔ gyaa taaside
mɔ̀ tãnga dàu mɛ̀n pla, i ka dalao. 43 Ɔ Yesu a ȉwaɔ
kȁaa a ònɛ́: Sȉana málɛ oɛ́, gyaa taasidepi ɔ̃a dà
kpagolo guu dɛ gbɛ̃́piila. 44 Asa ɔ dia ɔ̃ aa dȁ wà kàu
ḿpii. Nɔɛpi sɔ̃, aà taasidekɛ guu pɔ́ pɔ́ a vȉ à pɔbleò
ɔ̃ a dàu we píi.

13

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ (Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

1 Kɛ́ Yesu lɛ́ bɔ Lua ua, aà ȉwae òɛ̀: Mɛtulu, gwa lá
wà kpɛ́ maaɔ dɔ̀ ń gbɛ̀ kɛfɛnaeɔ taaɔ. 2 Ɔ Yesu òɛ̀: N
kpɛ́ zɔ̃ɔpi è píia? Gbɛe a gɔ̃ dikɔ̃a weo, wa a dúuzɔ̃
píiɛ.

3 Yesu zɔ̃lɛa Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛu, aà aɛ dɔa Lua uawa.
Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao ń Andeleeo mɛ́ kuaànɔ ńtɛ̃ɛ, ɔ̃
aa aà là aa mɛ̀: 4 Owɛ̃ɛ, bee a kɛ bɔɛ ni? Bɔ́mɛ aɔ dɛ
apii kɛgɔɔ seela ũi? 5 Ɔ Yesu ònɛ́: A laaika, ásu to
wà á sɑ̃́sɑ̃o. 6 Gbɛ̃́ɔ mɔ́ ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ Mɛsiin
ń ũ, aai gbɛ̃́ɔ sɑ̃́sɑ̃ dasi. 7 Tó a zȉkakɔ̃fȉ mà ge a bao,
ásu bílikɛo. Sema bee kɛ, ãma dṹnia láaan we gȉao.
8 Bui ń buio aa fɛlɛ ń kɔ̃o, màaɛ lɔ bùsu ń bùsuo.
Tɔɔlɛ a lualua gueɔ mɛ́ nɔana aɔ ku. Yɑ̃́pi aɔ dɛ lán
nɔwɑ̃wɑ̃ daalɛawaɛ.
9 Aɔ kú ń laaio. Wa á kṹkũ wà yɑ̃́kpalɛkɛánɔ,
wi á gbɛ̃ lousisikpɛɔ guu. Aɔ zɛa bùsu gbɑ̃adeɔ ń
kíaɔ aɛ ma yɑ̃́i, íɔ dɛnɛ́ ma seeladeɔ ũ. 10 Sema wà
baonakpa bui píiɛ gȉa. 11 Tó wà gɛ̀ánɔ yɑ̃́kpalɛu,

ásu dɔaa bílikɛ yã́ pɔ́ ásu owao. A yã́ pɔ́ Lua a
sóso káɛ́ á lɛ́u gɔɔbeezĩ̀ o, asa i kɛ ámɛ á yã'oo, Lua
Nisĩ̀naɛ. 12 Vĩ̀i ń dãunaɔ kɔ̃ kpámá dɛa yã́i. Màa
maeɔ ń nɛ́ɔ kpámá. Nɛ́ɔ bɔ ń deɔ ń ń daɔ kpɛ wà
ń dɛ. 13 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yã́i. Gbɛ̃́ pɔ́ mɛnafɔ̃̀ e a
lɛ́wa, ade mɛ́ a bɔ.

14 Tó a tɛ̃̀ gudɛna* è gu pɔ́ dɛ àɔ kuuo, (kyokɛna
yã́pi da), gbɛ̃́ pɔ́ kú Yudeɔ bàalɛ mipɛ sĩ̀sĩ̀ɔwa. 15 Gbɛ̃́
pɔ́ kú a kpɛ́ musu su pila gɛ̃ kpɛ́u a pɔe sɛ́io. 16 Gbɛ̃́
pɔ́ kpɛ́ bua su ɛa bɛ a ula sɛ́io. 17 Waiyoo nɛadeɔ ń
nɔsindeeɔ gɔɔ beezĩ̀. 18 A wabikɛ kɛ́ yã́piɔ su á le
buziɛo, 19 asa wɛ́tɛ̃a pɔ́ aɔ ku gɔɔpi aɔ zɔ̃ɔɛ.† Za gɔɔ
pɔ́ Lua dṹnia kɛ̀ e gbã a taa i kɛo, mɛ́ a kɛ bau lɔo.
20 Tó Dii i gɔɔpiɔ laoo, dɔ̃ gbɛ̃e a bɔo. A gɔɔpiɔ lào a
gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ yã́iɛ.

Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ mɔa
(Mat 24.23-44, Luk 21.25-38)

21 Gɔɔ bee tó wà su ɓɛ́ Mɛsii gwa kɛ, ge Mɛsii ku
le, ásu sio. 22 Asa Mɛsii ɛgɛnaɔ ń ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ
dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ kɛ, kɛ́ baa gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ
aa ń sã́sãò, tó a zɛ́ kú. 23 Aɔ kú ń laaio, ma yã́pii
lɛzàwá za káauɛ.

24 Gɔɔ bee wɛ́tɛ̃api gbɛa ĩ̀atɛ̃ a siakũ, mɔvua a
ikɛo, 25 saanaɔ wolo luawa, pɔ́ pɔ́ kú luawapiɔ zã
ń pɛ́kĩ̀iwa.‡ 26 Wi Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ mɔa e luabɛpuanau
ń gbãa zɔ̃ɔo ń gawio,§ 27 i a malaikaɔ zĩ̀ aa gbɛ̃́ pɔ́
Lua ń sɛ́ɔ kãaa za dṹnia gola síiɔ̃ guu, za dṹnia lɛ́la
ń a lɛ́leo.

* **13:14** Dan 9.27, 11.31, 12.11 † **13:19** Dan 12.1 ‡ **13:25** Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4 § **13:26** Dan 7.13

28 A yấ pɔ́ kaadɔɛnli lɛ́ daɛ́ ma. Tó a gɔ̃naɔ busɛkũ̀
mɛ́ a lá lɛ́ paɛ, ɔ̃ i dɔ̃ guantɛ̃na kãikũ̀. 29 Màaɛ lɔ,
tó á è yấpiɔ lɛ́ kɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ aà mɔa kãikũ̀ɛ, a ku
kpɛɛlɛ. 30 Sỉana málɛ oɛ́ gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yấpiɔ píi
kɛsaio. 31 Luabɛ ń tɔɔlɛo a gɛ̃lɛ, ãma ma yấɔ gɛ̃lɛa
vỉo. 32 Gbɛ̃e a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o, baa malaika pɔ́ aa
ku luabɛɔ ge Lua Nɛ́, sema Mae Lua.
33 Aɔ kú ń laaio à itɛ̃kɛ, asa á dɔ̃ zỉ pɔ́ gɔɔpi a
kao. 34 A dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ́ wɛ̃́lɛuwaɛ. A a bɛ tò a
zỉkɛnaɔnɛ baade ń a zỉo, ɔ̃ a ò a gudɔ̃anaɛ aà itɛ̃kɛ.
35 Apiɔ sɔ̃ á uabele sugɔɔ dɔ̃o, oosin nò, wɛɛdon nò,
ko ɔ́ɔlɔan nò, gufɛ̃nɛn nò. Ayãmɛto à itɛ̃kɛ, 36 kɛ́ asu
su kấndo, i á le álɛ i'oo yấi. 37 Yấ pɔ́ málɛ oɛ́, málɛ o
gbɛ̃́piiɛɛ, à itɛ̃kɛ.

14

Tulalekaa Yesu miwa
(Mat 26.1-16, Zãa 12.1-8)

1 Gɛ̃amusu* dikpɛ ń Kàaso dikpɛo gɔ̃̀ gɔɔ pla, ɔ̃
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ zɛwɛɛlɛ wà gbɛ̃́ɔ
zãmakɛ wà e Yesu kṹ wà dɛ. 2 Asa aa mɛ̀: Wásu wà
aà kũ dikpɛgɔɔzỉo, kɛ́ wasu fɛlɛ ń zɔaoo yấi.
3 Gɔɔ pɔ́ Yesu kú Simɔɔ Kusude bɛ Bɛtani, àlɛ
pɔble, ɔ̃ nɔɛe sɔ̃̀aàzi a tulale bui maa ɔde loona kũa.
Ɔ à loonapi waa ɛ̀ à tulalepi kà Yesu miwa. 4 Gbɛ̃eɔ
ku we, yấpi ɔ̃̀má, ɔ̃ aa mɛ̀: Bɔ́yãi à tulalepi pãkɛ̀i
màai? 5 Tulale pɔ́ a ɔ̃a dɛ ấnusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do ń
basɔooa, dɔ̃ yãa wa yỉa wà a ɔ̃a kpà taasideɔwa.
Ɔ aa zɔadɔ̀wà. 6 Ɔ Yesu mɛ̀: A aà to we. Bɔ́yãi
álɛ ỉadaiwài? A yãmaakɛ̀mɛɛɛ. 7 Taasideɔ kúánɔ

---

* **14:1** Bɔa 12.1-11

gɔɔpiiɛ.† Gɔɔ pɔ́ á yei, á fɔ̃ na kɛnɛ́, ãma máɔ kúánɔ
gɔɔpiio. 8 A kɛ̀ a gbãa lɛ́uɛ, à dɔ̀aa tulale kà ma
mɛwa ma gɛ kpɛlaa yáɛ. 9 Sȉana málɛ oɛ́, gu pɔ́ wàlɛ
ma baokpau dṹnia guu píi, waɔ yã́ pɔ́ nɔɛpi kɛ̀ o aà
yã́ dɔańgu yã́i.

10 Bee gbɛa Yudasi Isaliɔti pɔ́ dɛ gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ
gbɛ̃do ũ gɛ̀ sa'onkiaɔ kĩ́i Yesu kpaamá yã́i. 11 Kɛ́ aa
aà yãmà, an pɔ kɛ̀na, ɔ̃ aa lɛgbɛ̀ɛ̀ wa ɔ̃a kpawà. Ɔ àlɛ
zɛwɛɛlɛ à Yesu kpámá.

Gɛ̃amusu blɛblea
(Mat 26.17-35, Luk 22.7-34, Zãa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

12 Kàaso dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zĩ́, gɔɔ pɔ́ wȉ Gɛ̃amusu sã
kòlokpa, Yesu ȉwaɔ òɛ̀: Má ń ye wà gɛ Gɛ̃amusu blɛ
sɔukɛunɛi? 13 Yesu a ȉwaɔ gbɛ̃ɔn pla zȉ a ònɛ́: A gɛ́
wɛ̃́lɛdau. A kpaaũ ń gbɛ̃eo í sɛa lo guu. A tɛaàzi
14 e ua pɔ́ a gɛ̃u, í o uabeleɛ, Mɛtulu mɛ̀ má á pilaui,
gua pɔ́ á Gɛ̃amusu blɛ bleu ń a ȉwaɔ? 15 A kpɛdiakɔ̃a
kpɛa zɔ̃ɔ musu pɔ́ wa kɛ̀kɛ ɔlɔɛ́, í sɔukɛwɛ̃ɛ we. 16 Kɛ́
ȉwapiɔ dàzɛu, ɔ̃ aa kà wɛ̃́lɛpi guu, aa è lá a ònɛ́wa. Ɔ
aa Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛ̀ we.

17 Kɛ́ oosi kɛ̀, Yesu kà we ń a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ.
18 Kɛ́ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ pɔble, ɔ̃ Yesu mɛ̀: Sȉana málɛ oɛ́, á
gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ pɔble sãnuɔ do a ma kpámá.‡ 19 An pɔ
yà, ɔ̃ aalɛ aà la dodo: Asa mámɛo yó? 20 Ɔ a ònɛ́: A
gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ doɛ, wálɛ ɔkãaa ta doũ. 21 Gbɛ̃nazȉn
Nɛ́ a ta lá wà a yã'ò taalauwa,§ ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́
a Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ kpámápi. A maa wà ade ȉ yãao.

† **14:7** Iko 15.11 ‡ **14:18** Soũ 41.10 § **14:21** Soũ 22.1-19, Isa 53.1-12

22 Kɛ́ aalɛ pɔble, Yesu kàa sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ
kpàmá à mɛ̀: Â sí, beeá ma mɛɛ. 23 Ɔ à imibɔ sɛ̀ à Lua
sáaukpà a kpàmá, ɔ̃ aa mĩ̀ ḿpii. 24 Ɔ a ònɛ́: Beeá ma
auɛ, Lua bàa kua ń gbɛ̃́ dasiɔ au* pɔ́ a bɔaɛ. 25 Sĩana
málɛ oɛ́, má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo e kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i bɔ
gupuau, ɔ̃ má a dafu mi. 26 Kɛ́ aa lɛsĩ aa làa, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ
gɛ̀ Kùkpɛ sĩ̀sĩpɔlɛu.
27 Ɔ Yesu ònɛ́: Ápii á ma to we, asa a kɛ̃a láu Lua
mɛ̀: Má sãdãna lɛ́, sãɔ i fãaa.† 28 Ǹ beeo ma vua
gbɛa má dɔaɛ́ Galile. 29 Ɔ Piɛɛ òɛ̀: Baa tó wa n to
we píi, má n to weo. 30 Ɔ Yesu òɛ̀: Sĩana málɛ onɛ,
gwãasĩnaa e ko àɔ gɛ́ lɛ́ gɛ̃n pla zui, ńyɔ̃ lelekpamazi
gɛ̃n àaɔ̃. 31 Ɔ Piɛɛ lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ máũmaũɛ: Baa tó má
su málɛ gannɔ, má lelekpanzi bauo. Ɔ aa ò màa sɔ̃
ḿpii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani
(Mat 26.36-46, Luk 22.39-46)

32 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ wĩ mɛ Gɛsɛmani, ɔ̃ Yesu ò a
ĩwaɔnɛ: Â zɔ̃lɛ la e màɔ wabikɛ. 33 Ɔ à Piɛɛ ń Zaakio
ń Zãao sɛ̀ gɛ̀ńnɔ. Iwãa kà aà pɔa, tòlobi zùaàgu, 34 ɔ̃
a ònɛ́: Pɔsia ma kũ gbãa e ma ka gaa. Â zɛ la à itɛ̃kɛ.
35 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ yɔɔ, ɔ̃ à wùlɛ a gbɛɛu à wabikɛ̀, tó a zɛ́
kú, gɔɔpi gɛ̃ala. 36 Â mɛ̀: Baa, ma Mae, ń yã́ píi zɛ́ vĩ.
To taasi kɛɛonapi dɔmazi, ãma ma pɔeã no, sema
n pɔ́. 37 Kɛ́ à ɛ̀a sù a gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ kĩ́i, a è aalɛ i'o. Ɔ
a ò Piɛɛɛ: Simɔɔ, ńlɛ i'o yã̀? Ni fɔ̃ n itɛ̃kɛ̀ baa yɔɔoa?
38 Â itɛ̃kɛ àɔ wabikɛ, kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yã́i. Nisĩna
yei, ãma mɛ busɛ. 39 Â ɛ̀a gɛ̀ wabikɛi, ɔ̃ à yã́ doũpi
ò lɔ. 40 Kɛ́ à ɛ̀a sù, a è aalɛ i'o, asa an wɛ́ gbiakũ̀ɛ. Ɔ
aai dɔ̃ lá wa oɛ̀o. 41 Aà ɛa sua gɛ̃n àaɔ̃de a ònɛ́: Álɛ

* **14:24** Bɔa 24.8 † **14:27** Zkl 13.7

i'o álɛ kɑ̃́mabo e tiaa? Bee mɔ̀. Gɔɔ kà sa. A̋ gwa,
wàlɛ Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ kpá duunkɛnaɔwa. 42 A̋ fɛlɛ wà
gɛ́. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma kpámá lɛ́ mɔ́ kee.

Yesu kũa
(Mat 26.47-56, Luk 22.47-53, Zãa 18.3-12)

43 Kɛ́ Yesu lɛ́ yɑ̃́pi o gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ aà ȉwapiɔ gbɛ̃do Yudasi
kà ń bíla pɔ́ bɔ̀ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ki̋iɔ. Aa fɛ̃ndaɔ kũa ń goɔ. 44 Bɔnkpɛdepi
sɔ̃ à dɔ̀aa seela ònɛ́ à mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ a su lɛpɛ̀wà, aàpin
we. Aa aà kũ gbɑ̃a aa taò. 45 Kɛ́ à kà we, ɔ̃ à táa'ò
Yesuwa gɔ̃̀ɔ, a òɛ̀: Mɛtulu! Ɔ à lɛpɛ̀wà. 46 Ɔ wà
ɔpɛ̀lɛwà wà aà kũ̏ gíũgiũ. 47 Zɑ̃ guu gbɛ̃e a fɛ̃nda wò
à sa'onkia zȉkɛnae lɛ̀ò à aà swɑ̃́ gò. 48 Ɔ Yesu ònɛ́:
Kpɑ̃́i wɛliwɛn ma ũ, ɔ̃ a mɔ ma kṹi ń fɛ̃ndaɔ ń goɔa?
49 Má kúánɔ Lua ua lá gu lɛ́ dɔ, miɔ yɑ̃daɛ́, i ma kũo.
A̋ma bee kɛ̀ kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̃a Luayɑ̃taalau e kɛ yɑ̃́iɛ.‡ 50 Ɔ
aà ȉwaɔ bàalɛ̀ píi aa aà tò we.
51 Ɛwaasoe tɛaàzi, aà zwɑ̃a kuaaàla pɔeyesai. Kɛ́
wà aà kũ̏, 52 ɔ̃ à a zwɑ̃a tònɛ́ we, à bàalɛ̀ puizi.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi
(Mat 26.57-75, Luk 22.54-71, Zãa 18.12-27)

53 Ɔ wà gɛ̀ ń Yesuo sa'onkia bɛ. Sa'onkiaɔ
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔ kɑ̃aaa we ḿpii.
54 Piɛɛ tɛ́ ń kpɛ kɑ̃aa e à gɛ̀ gɛ̃̀ sa'onkia bɛ'ua. A̋ zɔ̃̀lɛ
we, àlɛ tɛ́kpakpa ń dɔaiɔ sɑ̃nu. 55 Sa'onkiaɔ ń Yuda
yɑ̃́kpalɛkɛnaɔ píi lɛ́ yɑ̃́ wɛɛlɛ wà dɔ Yesuwa wà e
wà aà dɛ, ɔ̃ aai eo. 56 Wà yɑ̃dɔ̀dɔwà dasi, ɑ̃ma an
yɑ̃e i kɔ̃sɛo. 57 Ɔ gbɛ̃eɔ fɛ̀lɛ yɑ̃dɔ̀wà lɔ aa mɛ̀: 58 Wá
mà dee mɛ̀ á Lua kpɛ́ pɔ́ gbɛ̃nazȉna dɔ̀ wí, i a pɑ̃le

‡ **14:49** Isa 53.8

pɔ́ gbɛ̃nazĩna i dɔo dɔ gɔɔ àaɔ̃ɛ. 59 Baa ń beeo an
lɛ́ i kɛ doũo. 60 Ɔ sa'onkia fɛ̀lɛ zɛ̀ zã guu à Yesu là
à mɛ̀: Nyɔ̃ yãe zá̃sioa? Yá̃ pɔ́ wàlɛ dɔdɔmapiɔ dɛa
ni? 61 Yesu nílɛ kpɛ̃́, i yãe wewào, ɔ̃ sa'onkiapi ɛ̀a
aà là à mɛ̀: Mmɛ ń Lua báaade Nɛ́ Mɛsii ũa? 62 Ɔ
Yesu mɛ̀: Mámɛ má aà ũ. Á Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ e zɔ̃lɛa
Gbãapiide ɔplaai,§ mɛ́ á aà mɔa e luabɛpuanau.*
63 Ɔ sa'onkiapi a ulaɔ ga kɛ̃̀ à mɛ̀: E'e, wá bàa kú ń
seeladeɔ lɔe? 64 Á mà lá à dɔ̀ɛ ń Luao weó? Kpelewa
a zɛòi? Ɔ aa yá̃ dĩ̀ɛ̀ ḿpii aa mɛ̀ wà aà dɛ.† 65 Ɔ wà fɛ̀lɛ
lɛ́ lɛ́'ikakawà.‡ Ɔ wà pɔkũ̀ɛ̀ aà wɛ́wa, wàlɛ aà lɛlɛ ń
ɔkũo, wàlɛ oɛ̀: Ánabikɛkɛ, ní gbɛ̃́ pɔ́ n lɛ o. Ɔ dɔaiɔ
aà kũ̀ aa aà sã̀nkɛkɛ.
66 Piɛɛ ku zĩ́lɛ ua, ɔ̃ sa'onkia bɛ nɔɛ zĩkɛnaɔ do mɔ̀
we. 67 Kɛ́ à Piɛɛ è, àlɛ tɛ́kpakpa, ɔ̃ à aà gwà soee, a òɛ̀:
Mpi sɔ̃, iɔ sãnu ń Yesu Nazalɛtipioɛ. 68 Ɔ à lelekpà à
mɛ̀: Má dɔ̃o, mi ma lá ńlɛ oo. Ɔ à fɛ̀lɛ gɛ̃̀ gɔ̃u guu.
69 Nɔɛpi ɛ̀a aà è we, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔnɛ à mɛ̀:
Gɔ̃ɛpiá an gbɛ̃doɛ. 70 Ɔ Piɛɛ lelekpà lɔ. Kɛ́ à kɛ̀ sàa
yɔɔ, gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ ò Piɛɛɛ: Sĩanaɛ an gbɛ̃don n ũ,
asa Galile gbɛ̃́n n ũ. 71 Piɛɛ vãikpàaĩ ń azĩao, ɔ̃ à mɛ̀:
Má sĩ ń Luao, má gbɛ̃́ pɔ́ álɛ aà yã'opi dɔ̃o. 72 Wegɔ̃ɔ
ɔ̃ ko lɛ́ gɛ̃n plaade zù, ɔ̃ yá̃ pɔ́ Yesu ò dɔ̀ Piɛɛgu, kɛ́ à
mɛ̀ e ko àɔ gɛ́ lɛ́ gɛ̃n plaade zui, a lelekpaazi gɛ̃n àaɔ̃.
Ɔ à nà ɔɔlɔwa.

15

Pilati yá̃kpalɛkɛa ń Yesuo (Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zãa 18.28-19.16)

---

§ **14:62** Soũ 110.1 * **14:62** Dan 7.13 † **14:64** Lev 24.16
‡ **14:65** Isa 50.6

1 Kɛ́ gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ ń gbãadeɔ píi lɛkpàaĩ̀, ɔ̃ aa Yesu yè
aa gɛ̀ aà kpà Pilatiwa. 2 Ɔ Pilati aà là à mɛ̀: Yudaɔ
kían n ũa? Yesu wèwà à mɛ̀: N òn we. 3 Sa'onkiaɔ
lɛ́ yãdɔdɔwà, 4 ɔ̃ Pilati ɛ̀a aà là à mɛ̀: Nyɔ̃ yãe ooa?
Yã́ pɔ́ wàlɛ dɔdɔma ma fá! 5 Kɛ́ Yesu i yãe zã́simáo,
ɔ̃ aà yã́ bɔ̀ Pilati saɛ.
6 Gɛ̃amusu dikpɛgɔɔzĩ̀ Pilati ì dakpɛunaɔ do pɔ́
wa yei kɛ̃́nɛ́ɛ. 7 Bùsudɛna pɔ́ aa bɔ̀ gbãadeɔ kpɛ aa
gbɛ̃dɛ̀ɔ ku kpɛ́u. An gbɛ̃do tɔ́n Balaba. 8 Ɔ bíla sɔ̃̀
Pilatizi aa wabikɛ̀wà aà kɛ lá ì kɛnɛ́wa. 9 Ɔ Pilati
ń lá à mɛ̀: A ye mà Yudaɔ kía kɛ̃́ɛ́ yã̀? 10 Asa a dɔ̃
sã́asã kɛ́ sa'onkiaɔ wɛdɔ Yesuɛ yã́i ɔ̃ aa aà kpàiwa.
11 Ɔ sa'onkiaɔ tɛkpà bílagu, ɔ̃ aa ɔ̀ɛ̀ aà Balaba kɛ̃́nɛ́.
12 Ɔ Pilati ń lá à mɛ̀: Kpelewa á ye mà kɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ wĩ̀
mɛ Yudaɔ kíaoi? 13 Ɔ aa ɛ̀a wiilɛ̀: N aà páliwa! 14 Ɔ
Pilati ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãii? Vãi kpele a kɛ̀i? Ɔ an wiilɛa
kã̀fĩ aa mɛ̀: N aà páliwa! 15 Pilati ye yã́ pɔ́ a kángu
kɛ, ɔ̃ à Balaba kɛ̃̀nɛ́. A Yesu kpà sosaɔwa aa aà gbɛ̃
ń flàalao, aai aà páliwa.
16 Ɔ sosapiɔ gɛ̀aànɔ bùsu gbãadepi bɛ'ua, aa ń
gãli kã̀aa píi. 17 Aa gomusu tɛ̃a dàɛ̀, ɔ̃ aa fùa tã̀ ń lɛo
aa kpàɛ̀. 18 Ɔ aalɛ fɔkpakpawà aa mɛ̀: Yudaɔ kía fɔɔ!
19 Aalɛ aà gbɛ̃ a miwa ń feeo, aalɛ lɛ́'ikakawà, aalɛ
kúlɛkulɛ aà aɛ, aalɛ lɛ́mawà. 20 Kɛ́ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ
aa làa, ɔ̃ aa gomusu tɛ̃api bɔ̀aàla, aa aàzĩ̀a pɔkasa
dàɛ̀. Ɔ aa bɔ̀aànɔ, aalɛ gɛ́ aà páiliwa.

Yesu gaa
(Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zãa 19.17-30)

21 Kɛ́ aalɛ gɛ́, gɔ̃ɛe bɔ̀ sɛ̃̀ oi, àlɛ dɔńzi, ɔ̃ aa teasidàɛ̀
aa Yesu lipãakɔ̃a dĩ̀ɛ̀. Gɔ̃ɛpi tɔ́n Simɔɔ, Silɛni bùsu

gbɛ̃́ɛ, Alɛsãnda ń Lufuo de'iaɛ. 22 Ɔ aa gɛ̀ ń Yesuo gu
pɔ́ wɩ̃ mɛ Gɔgɔta. (Bee mɛ̀ mitɔɔnagu.) 23 Ɔ aa vɛ̃ɛ pɔ́
wà lí'ɔ kàu dɔ̀ɛ̀, ãma i mio. 24 Kɛ́ aa aà pàliwa, ɔ̃ aa
aà pɔkasaɔ kpaalɛ̀ kàlɛ, aa tɛ́lɛpà a sɛa yã́ musu.*
25 Aa aà pàliwa ɩ̃atɛ̃ muuwãamigɔɔɛ. 26 Yã́ pɔ́ wa
dɔ̀wa ɔ̃ wa kɛ̃̀ wa nà aà mia wà mɛ̀:
Yudaɔ Kía.
27 Wà kpã́iwɛliwɛɔ pàliwa we lɔ gbɛ̃ɔn pla, ado aà
ɔplaai, ado zɛɛi. 28 Ɔ yã́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee pà wà mɛ̀:
Wà aà gwà doũ ń tàaekɛnaɔ.†

29 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔ lɛ́ ń midɛ,‡ aalɛ aà sɔ̃sɔ̃ aa mɛ̀:
Ɛhɛ̃! Tò! N mɛ̀ ńyɔ̃ Lua kpɛ́ wí, ní ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃
nolo?§ 30 N nzɩ̃a suaba! Pila líwa mɛ̀! 31 Màa lɔ
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã̀danɛdeɔ lɛ́ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ aa
mɛ̀: A gbɛ̃pãleɔ suabà, ãma a fɔ̃ à azɩ̃a suabao. 32 Tó
wá è Isailiɔ kía pɔ́ wɩ̃ mɛ Mɛsiipi pɩ̃la líwa, wá aà
náaikɛ sa. Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ wà ń páliwa sãnuɔ lɛ́ aà sɔ̃sɔ̃ lɔ.

33 Sɛa za ɩ̃atɛ̃ minanguo e aua gɛ̀ pɩ̃laò gu
siakũ̀ bùsupiu píiɛ. 34 Ɩ̃atɛ̃'auapilaa ɔ̃ Yesu wiilɛ̀
gbã́ugbãu à mɛ̀: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Bee bɔɔlɛ
mɛ̀: Ma Lua, ma Lua, àkɛa n ma to wei?* 35 Kɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ zɛa weeɔ yã́pi mà, ɔ̃ aa mɛ̀: Ma we, àlɛ Ɛlia sisiɛ.
36 Ɔ gbɛ̃e bàalɛ̀ gɛ̀ sao zɔ̃̀ vɛ̃ɛ kũ̀mawa,† a pɛ̀ feea a
dɔ̀ Yesuɛ à mɛ̀: A zɛ gɩ̃a wà gwa, tó Ɛlia a mɔ aà pila.
37 Yesu wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gà. 38 Ɔ Lua kpɛ́ zwãa‡ pɔ́
daa luakukɩ̃i aɛ pàa pla za musu e zɩ̃́lɛ. 39 Kɛ́ sosaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ zɛ Yesu aɛ we aà gaa è màa à mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá
Lua Nɛ́ɛ sɩ̃ana. 40 Nɔɛeɔ ku we lɔ, aalɛ gugwa kãaa.

* **15:24** Soũ 22.19 † **15:28** Isa 53.12 ‡ **15:29** Soũ 22.8, 109.25
§ **15:29** Maa 14.58 * **15:34** Soũ 22.1 † **15:36** Soũ 69.22
‡ **15:38** Bɔa 26.31-33

An guu Maliama Madelɛni kuu ń Maliama pɔ́ dɛ
Yosɛfu ń Zaaki Nɛ́nao da ũo ń Salomɛɛo. 41 Gɔɔ pɔ́
Yesu kú Galile, aamɛ aai̍ɔ tɛaàzi wàɔ blɛkɛɛ̀. Nɔɛ
pãleɔ mɔ̀aànɔ Yelusalɛũ aa ku we lɔ dasi.

Yesu vi̍a
(Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zãa 19.38-42)

42 A̍sɔ̃adazi̍ oosi lɛ́ kɛ. Lá kắmabogɔɔ ye daalɛi,
43 Yosɛfu Alimate mɔ̀. Gbɛ̃́ tɔdeɛ Yuda gbãadeɔ guu,
mɛ́ àlɛ kpala pɔ́ a bɔ Lua ki̍́i dắ. A̍ sɔ̃di̍lɛ à gɛ̀ Pilati
ki̍́i, à Yesu gɛ wabikɛ̀wà. 44 Kɛ́ Pilati mà Yesu gà kɔ̀, à
bɔ̀ aà saɛ. Ɔ à sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ si̍si, à aà là tó Yesu gà kɔ̀.
45 Kɛ́ Pilati gbɛ̃zɔ̃ɔpi yãmà, ɔ̃ à Yosɛfu gbà zɛ́ aà gɛpi
sɛ́. 46 Yosɛfu gɛ̀ bàabaa lù, ɔ̃ à gɛ̀ à aà bùa à bàabaapi
fi̍wà. A̍ aà dà gbɛ̀'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ guu, ɔ̃ à gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ
gbeembo tà ɛpilɛ. 47 Maliama Madelɛni ń Maliama
Yosɛfu dao lɛ́ gwa, aa è gua pɔ́ wà Yesu gɛpi dàu.

16

Yesu bɔa gau
(Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zãa 20.1-10)

1 Kắmabogɔɔzi̍ láaa i̍atɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u Maliama
Madelɛni ń Maliama Zaaki dao ń Salomɛɛo nísi
gi̍nana lù, kɛ́ wà gɛ ma Yesu mɛwa. 2 A̍sɔ̃anɛnzi̍
kɔɔkɔɔ i̍atɛ̃ bilɛa ɔ̃ aa bɔ̀ gɛ̀ miapi ki̍́i. 3 Aalɛ kɔ̃ la
zɛ́u aalɛ mɛ: Démɛ a gbɛpi gbeembo à gowɛ̃ɛ mia'ɛ
lɛ́i? 4 Asa gbɛpi gbɛ̃̀nɛɛ. Kɛ́ aa wɛsɛ̀, ɔ̃ aa è wà gbɛpi
gbeembò kɔ̀. 5 Kɛ́ aa gɛ̃̀ mia'ɛpi guu, ɔ̃ aa ɛ̀waasoe
è zɔ̃lɛa ɔplaa oi, a ulatao pua daa. Ɔ iwãa kà ń pɔa.
6 A òné: A̍su to iwãa ká á pɔao. Yesu Nazalɛti pɔ́
wa pàliwa álɛ wɛɛlɛo lò? A̍ vù. A gu pɔ́ wà aà di̍lɛu
èa? A ku lao. 7 A̍ tá, i̍ o aà i̍waɔnɛ ń Piɛɛo, a dɔaanɛ́

Galile. Aa aà e we lá a ònɛ́wa.* 8 Iwãa kà ń pɔa,
aalɛ kpakpanaga, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ miapiu ń bao. Aai yãe o
gbɛ̃eɛo, kɛ́ vĩa ń kṹ yã́i.

Yesu azĩa ɔlɔa a ĩwaɔnɛ
(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zãa 20.11-23)

9 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gau ãsɔ̃anɛnzĩ gufɛ̃nɛ, à azĩa ɔ̀lɔ
Maliama Madelɛni pɔ́ à tã́a mɛ̀n sopla gɔ̀ɛ̀ɛ káau.
10 Ɔ nɔɛpi gɛ ò aà gbɛ̃́ pɔ́ an pɔ yaa, aalɛ ɔ́ɔlɔɔnɛ. 11 Kɛ́
aa mà Yesu vù, nɔɛpi aà è ń wɛ́o, ɔ̃ aai sio.
12 Bee gbɛa gɔɔ pɔ́ an gbɛ̃ɔn plaɔ bɛ zɛ́ guu, aalɛ
gɛ́ wɛ̃́lɛu, à azĩa ɔ̀lɔnɛ́ lán gbɛ̃pãlewa. 13 Kɛ́ aa ɛ̀a
sù ń wɛ̃́lɛpio, aa ò gbɛ̃́ kĩniɔnɛ. N beeo aai ń yã́
sio. 14 Gbɛzã ɔ̃ à azĩa ɔ̀lɔ a gbɛ̃ɔn kuɛdoɔnɛ gɔɔ pɔ́
aalɛ pɔble. Ɔ à zɔadɔ̀má, kɛ́ an swã́ gbãa mɛ́ aai a
náaikɛo yã́i. Asa aai gbɛ̃́ pɔ́ aa aà è à vù̀ɔ yã́ sio.
15 Ɔ a ònɛ́: A gɛ́ dṹnia guu píi, í ma baokpa gbɛ̃́piiɛ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ sĩ mɛ́ à da'ilɛkɛ̀ a bɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ i sio sɔ̃, yã́ a
zɔ̃lɛwà. 17 Gbɛ̃́ pɔ́ aa yã́pi sĩɔ yãkɛaɔn kɛ: Aali tã́ago
ń ma tɔ́o, aali yãebui'o. 18 Tó aa mlɛ̃ kũ̀ ń ɔo ge tó
aa kona í mĩ, a pɔe kɛnɛ́o. Aali ɔna gyãeɔwa, aai
aafia'e.

Yesu taa luabɛ
(Zĩn 1.9-11)

19 Kɛ́ Dii Yesu yã'ònɛ́ a làa, ɔ̃ Lua aà sɛ̀ tàò musu,
à zɔ̃̀lɛ Luapi ɔplaai. 20 Ɔ aà ĩwapiɔ bɔ̀ gɛ̀ waasokpà
gupiiu. Dii zĩkɛ̀ńnɔ, ɔ̃ an dabudabukɛaɔ yã́ pɔ́ aa ò
sĩanapĩliwànɛ́.

* 16:7 Maa 14.28

Bibeli Luayӑ̃taalá́
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayӑ̃taala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9